

Νίκος Μαθιουδάκης¹
Τμήμα Ελληνικής Φιλολογίας
Πανεπιστήμιο Γρανάδας

ΥΦΟΜΕΤΡΙΚΕΣ ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ: Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΚΥΡΙΑΚΟΥ ΧΑΡΑΛΑΜΠΙΔΗ

Η παρούσα εργασία ασχολείται με την υφολογική προσέγγιση της ποίησης του Κυριάκου Χαραλαμπίδη, διαμέσου της χρήσης νέων τεχνολογιών, και ειδικότερα υπό το πρίσμα της θεωρίας των σωμάτων κειμένων (corpora). Επομένως, η έρευνα βασίζεται στην επεξεργασία των ποιημάτων του Χαραλαμπίδη σε διαφορετικές λογοτεχνικές περιόδους με υποσώματα κειμένων (sub-corpora), φανερώνοντας διαφορές ύφους – σε λεξιλογικό, σημασιολογικό αλλά και γενικότερα πραγματολογικό επίπεδο. Στόχος είναι να διερευνηθούν αφενός τα άγνωστα στοιχεία των δεδομένων μέσα από την ανάλυση των γλωσσικών σχημάτων (linguistic patterns) και αφετέρου να στηριχθεί η ερμηνεία των ποιημάτων σε αντικειμενικά κριτήρια, βασιζόμενοι σε μαθηματικοποιημένα υφολογικά και υφομετρικά χαρακτηριστικά. Ειδικότερα, αντικείμενο της έρευνας αποτελούν (α) η λεξιλογική ανάλυση των ποιημάτων, προκειμένου να αναδειχθούν τα ουσιαστικά με μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης, (β) η συγκριτική μελέτη ανάμεσα στις ποιητικές φάσεις αλλά και του συνόλου των απάντων, καθώς και (γ) ο σχολιασμός των κυρίαρχων λεξικών συνάψεων στην ποίηση του κύριου λογοτέχνη. Η προσέγγιση της νεοελληνικής λογοτεχνίας –μέσα από τέτοιου είδους υφολογικές αναλύσεις ως μια σύγχρονη μέθοδος μελέτης του ύφους και των παραμέτρων του– έχει ευρύτερες προεκτάσεις για την ερμηνεία της ποίησης και διαμορφώνει ένα νέο πεδίο ανάλυσης στο οποίο συναντώνται η γλωσσολογία με τη λογοτεχνική θεωρία και κριτική.

Λέξεις-κλειδιά: Σώματα κειμένων, Υφομετρία, Συχνότητα λέξεων, Κυρίαρχες λεξικές συνάψεις, Υφολογία, Κυπριακή λογοτεχνία, Κυριάκος Χαραλαμπίδης

1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Ο Κυριάκος Χαραλαμπίδης αδιαμφισβήτητα είναι μία από τις πιο ουσιώδεις και χαρακτηριστικές ποιητικές φωνές της Κύπρου, καθώς «η υψηλή αισθητική αξία της ποίησής του... τον αναδεικνύει σε έναν από τους σημαντικότερους

¹ nikosmathioudakis@gmail.com

έλληνες ποιητές της μεταπολεμικής και της μεταπολιτευτικής περιόδου» – όπως σημειώνει ο Ευριπίδης Γαραντούδης (2014). Εμφανίστηκε στα γράμματα το 1961, δημοσιεύοντας την πρώτη του ποιητική συλλογή *Πρώτη Πηγή*. Συνολικά, έχει γράψει 13 ποιητικές συλλογές (1961-2017), οι οποίες συμπεριλαμβάνονται στα *Ποιήματά του* (2019), ενώ το 2022, εκδόθηκε η τελευταία του ποιητική συλλογή *Η Νύχτα των Κήπων*· επίσης, κυκλοφορούν και δύο συλλογές με ποιήματα για παιδιά με τους τίτλους *Σαλιγκάρι και φεγγάρι* (2018) και *Με τις λέξεις αγκαλιά* (2023).

Στη σχεδόν εξηνταπεντάχρονη συγγραφική του πορεία, αποτελεί ένα χαρακτηριστικό παράδειγμα λογοτέχνη με δυναμική ποιητική γραφίδα, που έχει διαμορφώσει μια ιδιότυπη λογοτεχνική γλώσσα, προβάλλοντας τις ιδιαιτερότητες της ποιητικής του γραμματικής· στη χαλαραμπίδεια ποίηση, η γλώσσα είναι το πρωτεύον, έχοντας όμως και μια κυπρίζουσα διάθεση ως υπόβαθρο του ρυθμού και του ύφους της, ενώ ο ποιητής πιστεύει στη δύναμη της μεμονωμένης λέξης. Σύμφωνα με τον Χαραλαμπάκη (2021: 340), ο κύριος ποιητής «έχει ζυμωθεί με τη γλώσσα. Ξέρει όσο λίγοι τα μυστικά της... Πολλά από τα πολυσήμαντα μηνύματα της ποίησής του ξεκινούν από εμπειρίες και βιώματα της πολύπαθης Κύπρου, για να λάβουν τελικά πανανθρώπινο χαρακτήρα».

Στόχος της παρούσας μελέτης είναι να αναδειχθούν οι πτυχές της γλώσσας και του ύφους του Κυριάκου Χαραλαμπίδη, διαμέσου υπολογιστικών εργαλείων, αποκαλύπτοντας τη δύναμη και τη δυναμική της λέξης στην ποίησή του. Ειδικότερα, πρόκειται να διερευνήσουμε στο ποιητικό του έργο: (α) το σύνολο των λέξεων (word tokens) και των λεξικών τύπων (word types), (β) τη λεξιλογική πυκνότητα (lexical density) και (γ) τους λεξικούς τύπους των ουσιαστικών με τη μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης (high frequency words), σχολιάζοντας τα κειμενικά δεδομένα που θα προκύψουν.

2. ΘΕΩΡΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

2.1. Σώματα κειμένων

Τα σώματα κειμένων (corpora) αποτελούν συλλογές κειμένων από μια γλώσσα (ή γλωσσική ποικιλία), αποθηκευμένων συνήθως σε μια βάση δεδομένων σε ηλεκτρονική μορφή, η οποία δημιουργείται με συστηματικά κριτήρια και έχει ουσιαστικά στόχο την παροχή στοιχείων ή πληροφοριών σε γλωσσικό, λεξικολογικό ή/και υφολογικό επίπεδο.

Στο πλαίσιο της σωματοκειμενικής γλωσσολογίας (corpus linguistics), ο Γούτσος (2012) υποστηρίζει πως με τα σώματα κειμένων εξάγονται πληροφορίες για τη γλώσσα από εκτεταμένα γλωσσικά δεδομένα που διακρίνονται ως εμπειρικά, αυθεντικά, συστηματικά και κειμενικά, προκειμένου να στηριχθεί η ερμηνεία του κειμένου σε αντικειμενικά κριτήρια (Fisher-Starcke 2009). Η πιο σημαντική από τις αρχές της αξιοποίησης των σωμάτων κειμένων στη μελέτη της

γλώσσας είναι η υπόθεση της ισότητας μεταξύ συχνότητας εμφάνισης στοιχείων και της σπουδαιότητάς τους, όπως υποστηρίζει ο Sinclair (1991). Επίσης, η χρήση των σωμάτων κειμένων για την προσέγγιση στην ανάλυση της γλώσσας ευνοεί την αρχή της ολικής εξηγησιμότητας (total accountability, Γούτσος & Φραγκάκη 2015: 16).

Με άλλα λόγια, σημειώνεται πως τα γλωσσικά στοιχεία που εμφανίζονται συχνά στα δεδομένα έχουν μεγάλη σημασία για το περιεχόμενο ή τη δομή των δεδομένων αυτών. Βασικά μεθοδολογικά εργαλεία των σωμάτων κειμένων (για την επεξεργασία και την ανάλυση των δεδομένων) είναι οι κατάλογοι συχνότητας λέξεων (word lists) και οι συμφραστικοί πίνακες (concordances) (βλ. Γούτσος & Φραγκάκη 2015: κεφ. 3). Οι συμφραστικοί πίνακες, όπως χαρακτηριστικά σημειώνει ο Γούτσος (2012), προσφέρουν τις περισσότερες γλωσσικές πληροφορίες για μια λέξη, καθώς επιτρέπουν να εντοπισθούν οι λέξεις με τις οποίες συνεμφανίζεται, δηλαδή τις συνάψεις της. Επιτρέπουν επίσης να εντοπισθούν οι άμεσες συνταγματικές σχέσεις της λέξης, δηλαδή τα ευρύτερα δομικά σύνολα στα οποία χρησιμοποιείται. Επιπλέον, δίνουν τη δυνατότητα να διερευνηθούν τα περισσότερο σημαντικά δομικά σχήματα στη χρήση μιας λέξης.

2.2. Υφομετρήσεις

Οι υφομετρήσεις (stylometrics) αποτελούν το σύνολο των υφομετρικών χαρακτηριστικών ενός κειμένου (ενός συγγραφέα). Ορισμένα υφομετρικά χαρακτηριστικά, που αφορούν κυρίως γλωσσικά στοιχεία, είναι: ορθογραφικές αποκλίσεις, λεξιλογικές διαφοροποιήσεις, λειτουργικές λέξεις, λέξεις περιεχομένου, συχνότητα λεκτικών τύπων, μέρη του λόγου, συντακτικές δομές κ.ά.

Στο πλαίσιο της υπολογιστικής υφολογίας ή υφομετρίας (computational stylistics ή stylometry), ο Μικρός (2015) υποστηρίζει πως το σύνολο των μετρήσεων που εφαρμόζονται στα κείμενα ενός συγγραφέα καταρτίζουν το υφομετρικό του προφίλ. Το προφίλ αυτό είναι ουσιαστικά η ποσοτική έκφραση των γλωσσικών επιλογών (ασυνείδητων ως επί το πλείστον), τις οποίες «εγγράφει» ο συγγραφέας στα κείμενά του. Εξαιτίας της ποσοτικής έκφρασης, είναι δυνατόν να συγκριθεί αντικειμενικά με άλλα υφομετρικά προφίλ διαφορετικών συγγραφέων. Σημειωτέον, όμως, πως η σύγκριση δεν παράγει ποιοτική διαβάθμιση, ενώ έχει αποκλειστικό στόχο τον εμπειρικό προσδιορισμό της ατομικότητας του συγκεκριμένου συγγραφέα.

Όπως αναφέρει επισταμένως ο Μικρός (2015), τέτοιου είδους χαρακτηριστικά έχουν χρησιμοποιηθεί κυρίως στον εντοπισμό του συγγραφικού ύφους, αλλά έχει φανερό ότι σχετίζονται και με άλλα μετακειμενικά χαρακτηριστικά:

- **Type/Token Ratio (TTR):** Είναι ο λόγος των μοναδιαίων λεξιλογικών μονάδων (types) προς τον αριθμό των λέξεων (tokens) του κειμένου.

Πρόκειται για ένα δείκτη λεξιλογικού πλούτου (lexical richness), αφού όσο μεγαλύτερος είναι, τόσο περισσότερες διαφορετικές λέξεις έχει το κείμενο σε σχέση με τον συνολικό αριθμό λέξεών του (βλ. Biber 1988). Συχνά αποδίδεται και σε ποσοστό επί τοις εκατό.

- **Άπαξ Λεγόμενα (HapL):** Το ποσοστό των λέξεων που εμφανίζονται στο κείμενο μόνο μία φορά.
- **Δις Λεγόμενα (DisL):** Το ποσοστό των λέξεων που εμφανίζονται δύο φορές στο κείμενο.
- **Λόγος Δις προς Άπαξ Λεγόμενα (Dis_HapL):** Ο λόγος των δύο προηγούμενων μεταβλητών (βλ. Hoover 2003).
- **Συχνότητα συχνών λέξεων (Word Frequency):** Οι πιο συχνές λέξεις ενός κειμένου καλύπτουν ένα μεγάλο μέρος της υφομετρικής ταυτότητας του συγγραφέα.

2.3. Προηγούμενες έρευνες

Ενδεικτικά αναφέρονται παρακάτω ορισμένα παραδείγματα ερευνητικών μελετών που αναδεικνύουν –με υπολογιστικές μεθόδους– υφολογιστικά και υφομετρικά χαρακτηριστικά στη λογοτεχνία: του Culpeper (2002), καθώς και των Scott και Tribble (2006), οι οποίοι αναλύουν ως προς τις λέξεις-κλειδιά το *Ρωμαίος και Ιουλιέτα* του William Shakespeare, της Mahlberg (2007), η οποία ασχολείται με λεξικά συμπλέγματα στο *Ζοφερός Οίκος* του Charles Dickens, και της Fisher-Starcke (2009), η οποία ασχολείται με τις λέξεις-κλειδιά και τις συχνές φράσεις στο *Υπερηφάνεια και Προκατάληψη* της Jane Austen. Αντίστοιχα, έχουν γίνει εξίσου ορισμένες υφολογιστικές προσεγγίσεις για σύγχρονους έλληνες λογοτέχνες, όπως για τον Β. Βασιλικό, τον Ν. Εγγονόπουλο, τον Ο. Ελύτη, τον Κ. Π. Καβάφη, τον Ν. Καζαντζάκη, τον Γ. Σεφέρη, τον Α. Παπαδιαμάντη, τον Μ. Πρατικάκη, τον Γ. Ρίτσο, τον Κ. Χαραλαμπίδη² κ.ά.

3. ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΗ ΠΡΟΣΕΓΓΙΣΗ

3.1. Σχεδιασμός και δεδομένα

Τα δεδομένα της παρούσας έρευνας περιλαμβάνουν σώματα κειμένων των ποιημάτων του Κυριάκου Χαραλαμπίδη, όπως έχουν εκδοθεί σε αυτοτελείς ποιητικές συλλογές³. Πιο συγκεκριμένα, δημιουργήθηκε ένα σώμα κειμένων, το *Σώμα «Χαραλαμπίδης»* (Corpus Haralambides, CH)⁴ με τα άπαντα των ποιημάτων, όπως εκδόθηκαν, εν έτει 2019, από τις Εκδόσεις Ίκαρος⁵. Δεδομένου πως μετά

² Μέχρι σήμερα, στον Χαραλαμπίδη έχουμε μελέτες μόνο της Χ. Γιαννίκη, της Λ. Χριστοδουλίδου, καθώς και του Ν. Μαθιουδάκη.

³ Εξαιρούνται οι δύο ποιητικές συλλογές για παιδιά που κυκλοφορούν από τις εκδόσεις Καλειδοσκόπιο – για τις οποίες πρόκειται να γίνει ειδική μελέτη.

⁴ Πρβ. Μαθιουδάκης (2020).

⁵ Θερμότατες ευχαριστίες οφείλω στις Εκδόσεις Ίκαρος, χωρίς τη δική τους αρωγή η έρευνά μου θα

την έκδοση των απάντων κυκλοφόρησε και η τελευταία ποιητική του συλλογή *Η Νύχτα των Κήπων* (2022, Ίκαρος), μετα-δημιουργήθηκε ένα νέο σώμα κειμένου, το Σώμα «Χαραλαμπίδης»+ (Corpus Haralambides+, CH+).

Στη συνέχεια με βάση το δείγμα συγκροτήθηκαν τέσσερα υποσώματα κειμένων (sub-corpora) –που δημιουργήθηκαν ακολουθώντας τις αρχές του Sinclair (2005)⁶ και τους σκοπούς της παρούσας μελέτης–, σύμφωνα όμως με την κατανομή των ποιητικών συλλογών του κύριου ποιητή σε τέσσερις φάσεις από τον Αντώνη Πετρίδη (2019: 66). Κατά τη γνώμη μας, η τελευταία συλλογή θα πρέπει (τουλάχιστον προς το παρόν) να εντάσσεται σε μια ξεχωριστή φάση του ποιητή, καθώς εκδίδεται μετά τη συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του.

Οπότε, το πρώτο υποσώμα (CH1) περιλαμβάνει τα ποιήματα από το 1961 μέχρι το 1973 («προεισβολική φάση»⁷), το δεύτερο υποσώμα (CH2) από το 1977 μέχρι το 1989 («μεταεισβολική φάση»⁸), το τρίτο υποσώμα (CH3) από το 1995 μέχρι το 2006 («πρώτη μυθοποιητική φάση»⁹) και το τέταρτο υποσώμα (CH4) περιλαμβάνει τα ποιήματα από το 2012 μέχρι και σήμερα («δεύτερη μυθοποιητική φάση»¹⁰). Και επίσης, ένα πέμπτο υποσώμα (CH5+) που περιλαμβάνει τα τελευταία ποιήματα.

Στον Πίνακα 1, όπως δημιουργήθηκε από το Voyant Tools, φαίνονται το σύνολο των λέξεων (words) αλλά και οι λεξικοί τύποι (types) ανά υποσώμα/φάση, καθώς και η αναλογία τους επί τοις εκατό (ratio), ως δείκτης λεξιλογικού πλούτου (lexical richness).

Summary Documents Phrases ?					
	Title	Words	Types	Ratio	Words/Sentence
1	CH1_1961-1973_Pro-isvoliki	15,146	4,855	32%	16.5
2	CH2_1977-1989_Meta-isvoliki	28,693	8,410	29%	16.8
3	CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki	48,076	14,448	30%	20.0
4	CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki	19,829	7,202	36%	22.0
5	CH5+_2022_I nihta ton kipon	12,058	4,719	39%	22.2

Πίνακας 1: Περιγραφικά στοιχεία των χαραλαμπίδειων ποιημάτων

ήταν αδύνατον να πραγματοποιηθεί, καθώς μου εμπιστεύτηκαν σε ψηφιακή μορφή τα ποιήματα του Κυριάκου Χαραλαμπίδη. Επίσης, και ένα εγκάρδιο «ευχαριστώ» στον ποιητή τόσο για την άδειά του όσο και για τη συνεχή ενημέρωσή μου για νέα του ποιήματα.

⁶ Για τη δημιουργία σώματος κειμένων, πρβ. Atkins, Clear & Ostler (1992) και Biber (1993).

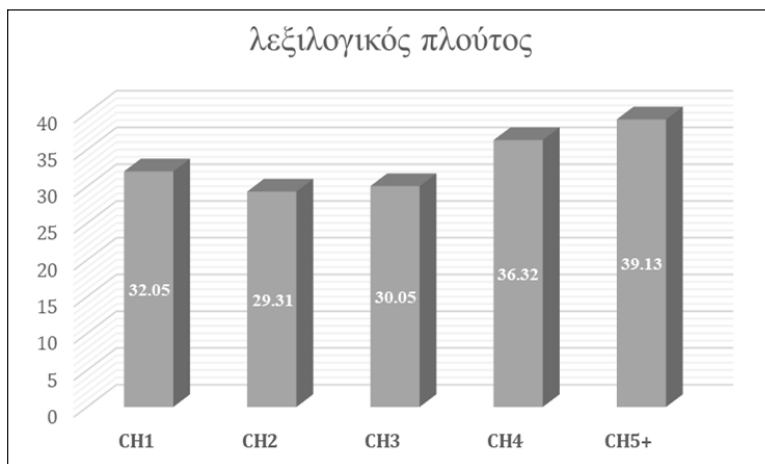
⁷ Προεισβολική φάση (1961-1973): η πρωτόλεια *Πρώτη Πηγή* (1961), η ώριμη *Άγνοια του Νερού* (1967) και το πρώτο μείζον έργο *Το Αγγείο με τα Σχήματα* (1973).

⁸ Μεταεισβολική φάση (1977-1989): *Αχαιών Ακτή* (1977), *Αμμόχωστος Βασιλεύουσα* (1982) και *Θόλος* (1989).

⁹ Πρώτη μυθοποιητική φάση (1995-2006): *Μεθιστορία* (1995), *Δοκίμιν* (2000) και *Κυδώνιον Μήλον* (2006). Στην περίοδο αυτή εντάσσεται χρονολογικά και η *Αιγιαλούσης Επίσκεψις* (2003).

¹⁰ Δεύτερη μυθοποιητική φάση (2012-2019): *Ήμερος* (2012). *Στη Γλώσσα της Υφαντικής* (2013) και *Ηλίου και Σελήνης Άλως* (2017).

Επίσης, η απόδοση της πυκνότητας λόγου¹¹ του λεξιλογίου ανά υποσώμα/ποιητική περίοδο που αποτελούν το δείγμα της έρευνάς μας παρουσιάζεται σχηματικά στο παρακάτω ραβδογράφημα:

Ραβδογράφημα 1: Πυκνότητα λόγου του λεξιλογίου ανά ποιητική περίοδο

Όπως φαίνεται παραπάνω, μεγαλύτερη πυκνότητα λόγου παρουσιάζει το πέμπτο υποσώμα (CH5+) και ακολουθεί το τέταρτο υποσώμα (CH4), ενώ τη μικρότερη πυκνότητα λόγου έχει το δεύτερο υποσώμα (CH2).

Στη συνέχεια, παρατηρούμε τη συνολική σύνοψη (summary), σχετικά με το σώμα κειμένων μας αλλά και τα αντίστοιχα υποσώματά του (Εικόνα 1). Πιο συγκεκριμένα, το συνολικό μέγεθος του CH+ είναι 123.802 λέξεις (word tokens) και 27.539 λεξικοί τύποι (word types)¹². Επίσης, παρουσιάζονται και άλλες ενδιαφέρουσες πληροφορίες, όπως το μέγεθος των υποσωμάτων (document length), η λεξιλογική πυκνότητά τους (vocabulary density)¹³, ο μέσος όρος λέξεων ανά πρόταση (average words per sentence), με μέγιστες και ελάχιστες τιμές αντιστοίχως. Ακόμη, παρατηρούμε και μια σχετική λεξιλογική αποτίμηση, καθώς δηλώνονται οι λέξεις συχνότερης εμφάνισης στο σώμα κειμένων μας (most frequent words), οι οποίες είναι τα άρθρα¹⁴ «της» «τη», η αντωνυμία «μου»,

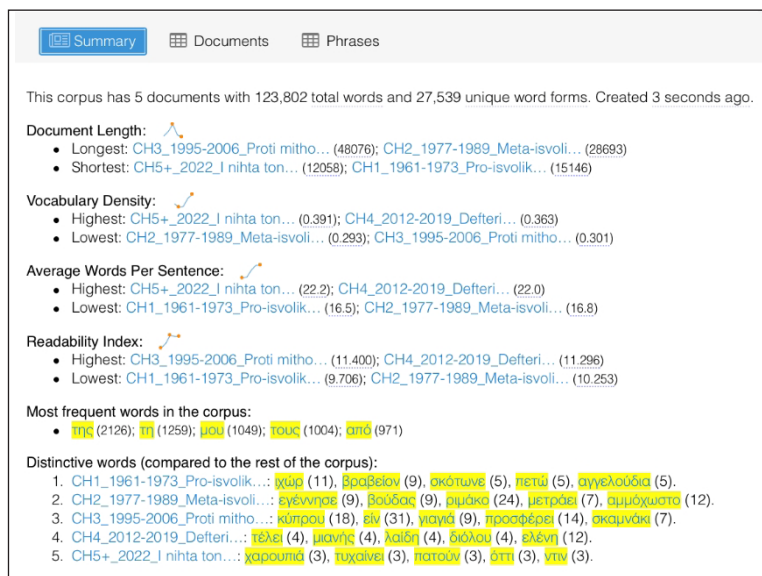
¹¹ Σε αντίστοιχες μελέτες έχει διαφανεί πως στο Σώμα «Καβάφης» (που συμπεριλαμβάνει τα 154 αναγνωρισμένα ποιήματα) έχουμε πυκνότητα λόγου του ποιητικού λεξιλογίου περίπου 35%, στο Σώμα «Ελύτης» έχουμε περίπου 23,5% και στο Σώμα «Σεφέρης» έχουμε περίπου 24,5%, ενώ στο Σώμα «Καζαντζάκης» έχουμε περίπου 36% στην *Οδύσεια* και 32% στις *Τερτσίνες*. Βλ. μελέτες Μαθιουδάκης (2015) και Μαθιουδάκης (2017).

¹² Σημειώνεται πως το συνολικό μέγεθος του CH είναι 111.744 λέξεις (word tokens) και 25.586 λεξικοί τύποι (word types).

¹³ Πρβ. στον Πίνακα 1 το Ratio.

¹⁴ Η απουσία απόλυτης λημματοποίησης δεν μας επιτρέπει να διακρίνουμε τους αδύνατους τύπους της προσωπικής αντωνυμίας.

το άρθρο¹⁵ «τους», η πρόθεση «από», αλλά και οι χαρακτηριστικότερες λέξεις (distinctive words) ανά φάση – συγκριτικά με το υπόλοιπο σώμα κειμένων.

Εικόνα 1: Σύνοψη από το πρόγραμμα Voyant Tools για το CH+

3.2. Μεθοδολογία και διαδικασία

Τα μεθοδολογικά εργαλεία που κυρίως αξιοποιήθηκαν για την επεξεργασία και την ανάλυση των δεδομένων είναι οι κατάλογοι συχνότητας λέξεων (word lists) και οι συμφραστικοί πίνακες (concordances), προκειμένου να διερευνηθούν, με εξ αποστάσεως προσέγγιση (distance approach), περισσότερες γλωσσικές πληροφορίες για μια λέξη, καθώς και να εντοπισθούν οι συνάψεις της (δηλαδή οι λέξεις με τις οποίες συνεμφανίζεται), ενώ ταυτόχρονα αναδείχθηκαν τα περισσότερο σημαντικά δομικά σχήματα στη χρήση μιας λέξης. Επικουρικά, πραγματοποιήθηκε εκ του σύνεγγυς ανάγνωση (close reading) των συγκειμένων, αναλογικά με την ποσοτική ανάλυση, και σχολιάστηκαν ορισμένα σημεία που παρουσίαζαν ιδιαίτερο ενδιαφέρον. Η επεξεργασία και η ανάλυση του CH+ πραγματοποιήθηκε με τα υπολογιστικά προγράμματα AntConc (v.4.2.4 – 2023)¹⁶ και Voyant Tools (v.2.6.11 – 2024)¹⁷.

¹⁵ Ομοίως με τη σημ. 8.

¹⁶ Το AntConc διατίθεται δωρεάν στην ιστοσελίδα: laurenceanthony.net/software/antconc/.

¹⁷ Το Voyant Tools είναι ανοιχτής πρόσβασης στην ιστοσελίδα: voyant-tools.org.

4. ΑΝΑΛΥΣΕΙΣ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ

4.1. Κατάλογοι συχνότητας λέξεων

Προκειμένου να σκιαγραφήσουμε την υφομετρική ταυτότητα του συγγραφέα, δημιουργήσαμε καταλόγους συχνότητας λέξεων των ουσιαστικών των επιμέρους φάσεων/υποσωμάτων της χαλαραμπίδειαςποίησης, σχεδιάζοντας έναν πίνακα που η κάθε στήλη αντιστοιχεί σε μία φάση (Α΄ φάση=CH1, Β΄ φάση=CH2, Γ΄ φάση=CH3, Δ΄ φάση=CH4, Ε΄ φάση=CH5+), η οποία περιλαμβάνει τους λεξικούς τύπους των συχνότερων ουσιαστικών (ΛΤ)¹⁸ και την ποσοτική τους συχνότητα εμφάνισης (Σ)¹⁹. Στον Πίνακα 2, λοιπόν, παρουσιάζονται τα ποσοτικά αποτελέσματα ανά φάση:

	Α΄ ΦΑΣΗ		Β΄ ΦΑΣΗ		Γ΄ ΦΑΣΗ		Δ΄ ΦΑΣΗ		Ε΄ ΦΑΣΗ	
	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ
1	χέρια	51	πόλη	132	χέρι	87	χέρι	54	χέρι	32
2	κόσμος	45	παιδιά	75	θεός	86	ουρανός	52	φως	27
3	ήλιος	44	χέρια	75	μέρα	71	θάνατος	45	ψυχή	26
4	μέρα	42	μάτια	65	φως	61	θεός	44	καρδιά	24
5	φως	39	μέρα	62	μάτια	60	φως	39	θεός	23
6	θάλασσα	34	καρδιά	56	γυναίκα	58	σώμα	34	λόγος	21
7	παιδιά	33	πουλιά	53	ψυχή	54	ψυχή	33	μάτια	21
8	θεός	32	ήλιος	52	σώμα	51	καρδιά	29	άγγελος	20
9	γη	31	κεφάλι	52	δάκρυα	50	νερό	29	ουρανός	20
10	πουλιά	30	θάλασσα	47	καρδιά	50	πουλιά	29	θάνατος	19
11	νύχτα	29	αίμα	46	κεφάλι	47	λόγος	27	χρόνος	18
12	νερό	28	φως	46	ώρα	41	χάρη	25	δάκρυα	17
13	αγάπη	27	αγάπη	42	χρόνος	40	μάννα	24	ημέρα	17
14	καρδιά	27	γυναίκα	42	τάφος	38	μάτια	22	αλήθεια	16
15	δέντρο	25	φωνή	42	γη	37	αλήθεια	19	κύμα	16
16	μάτια	25	χρόνος	39	ζωή	36	χρόνος	18	όνομα	16
17	πόδια	25	μάννα	35	νύχτα	32	μαλλιά	17	παιδιά	16
18	κεφάλι	24	νερό	33	μαλλιά	31	φτερά	17	αστέρια	15

Πίνακας 2: Ουσιαστικά με μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης ανά φάση

¹⁸ Οι λεξικοί τύποι λημματοποιήθηκαν στην ονομαστική πτώση είτε στον ενικό αριθμό είτε στον πληθυντικό, αναλόγως με το πλήθος των εμφανίσεων· δηλαδή, αν το πλήθος των λέξεων ενός λήμματος ήταν ενικού αριθμού τότε λημματοποιούνταν στην ονομαστική πτώση του αριθμού αυτού (λ.χ. φως) και αντιστοίχως, αν ήταν πληθυντικού αριθμού (λ.χ. μάτια).
¹⁹ Προσπαθήσαμε να παρουσιάσουμε περίπου το TOP15, όσο αυτό ήταν εφικτό, αναλόγως και με την ποσοτική εμφάνιση των ουσιαστικών ανά φάση, περιλαμβάνοντας έστω τις αντίστοιχες ισοψηφίες λέξεων. Τελικά είχαμε 18 ουσιαστικά ανά ποιητική φάση.

Οπότε, παρατηρούμε πως στην Α' φάση το συχνότερο ουσιαστικό είναι η λέξη «χέρια» (Σ: 51) και ακολουθούν οι λέξεις «κόσμος» (Σ: 45) και «ήλιος» (Σ: 44), ενώ λιγότερο συχνή είναι η λέξη «κεφάλι» (Σ: 24). Στη Β' φάση το συχνότερο ουσιαστικό είναι η λέξη «πόλη» (Σ: 132) και ακολουθούν οι λέξεις «παιδιά» (Σ: 75) και «χέρια» (Σ: 75), ενώ λιγότερο συχνή είναι η λέξη «νερό» (Σ: 33). Στη Γ' φάση το συχνότερο ουσιαστικό είναι η λέξη «χέρι» (Σ: 87) και ακολουθούν οι λέξεις «θεός» (Σ: 86) και «μέρα» (Σ: 71), ενώ λιγότερο συχνή είναι η λέξη «μαλλιά» (Σ: 31). Στη Δ' φάση το συχνότερο ουσιαστικό είναι η λέξη «χέρι» (Σ: 54) και ακολουθούν οι λέξεις «ουρανός» (Σ: 52) και «θάνατος» (Σ: 45), ενώ λιγότερο συχνή είναι η λέξη «φτερά» (Σ: 17). Και τέλος, στην Ε' φάση το συχνότερο ουσιαστικό είναι η λέξη «χέρι» (Σ: 32) και ακολουθούν οι λέξεις «φως» (Σ: 27) και «ψυχή» (Σ: 26), ενώ λιγότερο συχνή είναι η λέξη «αστέρια» (Σ: 15). Ένα πρώτο συμπέρασμα που βγαίνει είναι πως η λέξη «χέρι/χέρια» είναι το συχνότερο ουσιαστικό στις 4 από τις 5 φάσεις (εκτός από τη Β' φάση).

4.2. Συγκριτική μελέτη ποιητικών φάσεων

Στη συνέχεια, επιχρωματίζουμε τον πίνακα (βλ. Πίνακα 3), διακρίνοντας τα ουσιαστικά με μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης ανά φάση σε δύο βασικές κατηγορίες, που μας ενδιαφέρουν για τη σύγκρισή μας: η μία κατηγορία (με γαλάζιο χρώμα) είναι λέξεις/λήμματα που εμφανίζονται και στις πέντε φάσεις της ποιητικής δημιουργίας του Χαραλαμπίδη, ενώ η άλλη κατηγορία (με ροζ χρώμα) είναι λέξεις/λήμματα που εμφανίζονται μοναδικά σε κάθε φάση – μιλώντας πάντα για τα ουσιαστικά που περιλαμβάνονται στον πίνακά μας (βλ. σημ. 19).

	Α' ΦΑΣΗ		Β' ΦΑΣΗ		Γ' ΦΑΣΗ		Δ' ΦΑΣΗ		Ε' ΦΑΣΗ	
	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ	ΛΤ	Σ
1	χέρια	51	πόλη	132	χέρι	87	χέρι	54	χέρι	32
2	κόσμος	45	παιδιά	75	θεός	86	ουρανός	52	φως	27
3	ήλιος	44	χέρια	75	μέρα	71	θάνατος	45	ψυχή	26
4	μέρα	42	μάτια	65	φως	61	θεός	44	καρδιά	24
5	φως	39	μέρα	62	μάτια	60	φως	39	θεός	23
6	θάλασσα	34	καρδιά	56	γυναίκα	58	σώμα	34	λόγος	21
7	παιδιά	33	πουλιά	53	ψυχή	54	ψυχή	33	μάτια	21
8	θεός	32	ήλιος	52	σώμα	51	καρδιά	29	άγγελος	20
9	γη	31	κεφάλι	52	δάκρυα	50	νερό	29	ουρανός	20
10	πουλιά	30	θάλασσα	47	καρδιά	50	πουλιά	29	θάνατος	19
11	νύχτα	29	αίμα	46	κεφάλι	47	λόγος	27	χρόνος	18
12	νερό	28	φως	46	ώρα	41	χάρη	25	δάκρυα	17

13	αγάπη	27	αγάπη	42	χρόνος	40	μάννα	24	ημέρα	17
14	καρδιά	27	γυναίκα	42	τάφος	38	μάτια	22	αλήθεια	16
15	δέντρο	25	φωνή	42	γη	37	αλήθεια	19	κύμα	16
16	μάτια	25	χρόνος	39	ζωή	36	χρόνος	18	όνομα	16
17	πόδια	25	μάννα	35	νύχτα	32	μαλλιά	17	παιδιά	16
18	κεφάλι	24	νερό	33	μαλλιά	31	φτερά	17	αστέρια	15

Πίνακας 3: Ουσιαστικά με μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης ανά φάση (με διάκριση χρωμάτων)

(1) Στις κοινές εμφανίσεις λέξεων και στις πέντε φάσεις:

- Οι λεξικοί τύποι «χέρι/χέρια» εμφανίζονται στην 1η θέση στις φάσεις α', γ', δ' και ε', ενώ στην 3η θέση στη φάση β'.
- Ο λεξικός τύπος «φως» εμφανίζεται στην 5η θέση στη φάση α' και δ', στη 12η (ισοψηφία με την 11η) στη β', στην 4η στη φάση γ' και στη 2η θέση στη φάση ε'.
- Ο λεξικός τύπος «καρδιά» εμφανίζεται στη 14η θέση (ισοψηφία με τη 13η) στη φάση α', στην 6η στη β', στη 10η (ισοψηφία με την 9η) στη γ', στην 8η (ισοψηφία με την 9η και τη 10η) στη δ' και στην 4η θέση στη φάση ε'.
- Ο λεξικός τύπος «μάτια» εμφανίζεται στη 16η θέση (ισοψηφία με τη 15η και 17η) στη φάση α', στην 4η στη β', στην 5η στη γ', στη 14η στη δ' και στην 7η θέση (ισοψηφία με την 6η) στη φάση ε'.

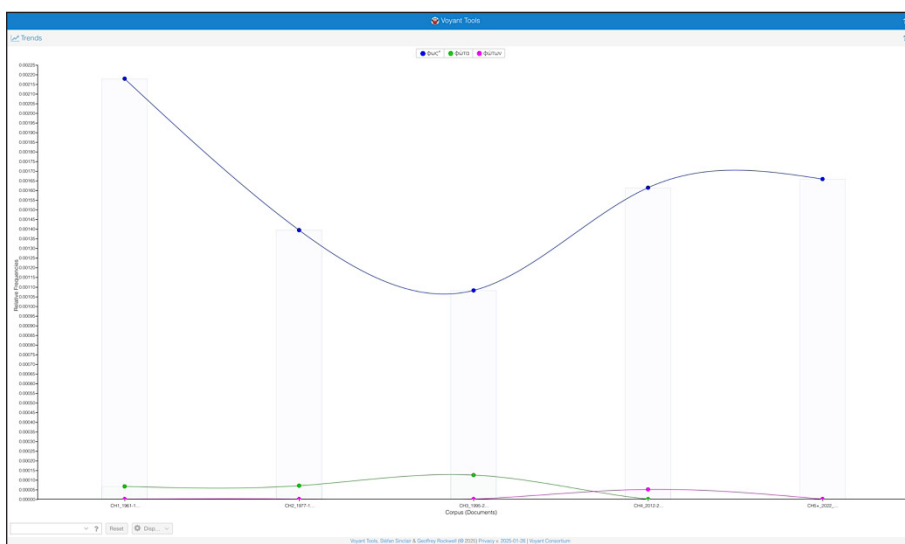
(2) Στις μοναδικές εμφανίσεις λέξεων σε κάθε φάση:

- Στη φάση α' έχουμε τον λεξικό τύπο «δέντρο» στη 15η θέση.
- Στη φάση β' έχουμε τον λεξικό τύπο «πόλη» στην 1η θέση, τον λεξικό τύπο «αίμα» στην 11η θέση και τον λεξικό τύπο «φωνή» στη 15η θέση.
- Στη φάση γ' έχουμε τον λεξικό τύπο «τάφος» στη 14η θέση.
- Στη φάση δ' έχουμε τον λεξικό τύπο «χάρη» στη 12η θέση.
- Στη φάση ε' έχουμε τον λεξικό τύπο «άγγελος» στην 8η θέση, τον λεξικό τύπο «κύμα» στη 15η θέση, τον λεξικό τύπο «όνομα» στη 16η θέση και τον λεξικό τύπο «αστέρια» στη 18η θέση.

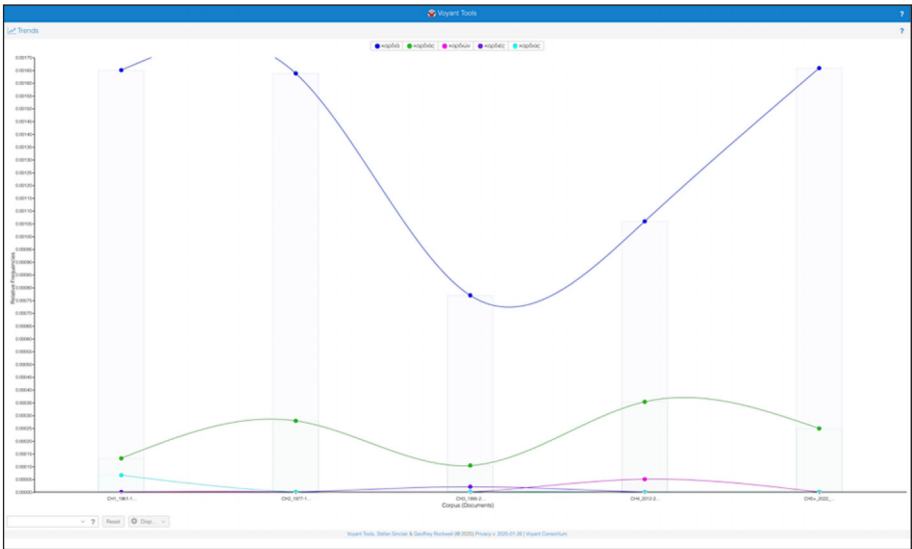
Ενδιαφέρον για περαιτέρω μελέτη παρουσιάζουν οι λεξικοί τύποι που εμφανίζονται και στις πέντε φάσεις της χαλαραμπίδειαςποίησης. Οπότε, ασχοληθήκαμε ενδελεχώς με τους λεξικούς τύπους (σε όσες πτώσεις εμφανίζονται στο σώμα κειμένων CH+ ή και παρεμφερείς λέξεις): «φως» (φως, φώτα, φώτων), «καρδιά» (καρδιά, καρδιάς, καρδιές, καρδιών), «μάτια» (μάτι, ματιού, μάτια ματιών, ματάκια) και «χέρια» (χέρι, χεριού, χέρια, χεριών, χεράκι, χεράκια, χέρα).

Αναφορικά με τις σχηματικές κατανομές των λημμάτων «φως» (βλ. Διάγραμμα 1), «καρδιά» (βλ. Διάγραμμα 2) και «μάτια» (βλ. Διάγραμμα 3), η πορεία της καμπύλης ανά σχήμα είναι ευδιάκριτη, προκρίνοντας ουσιαστικά έναν λεξικό τύπο ανά περίπτωση. Στο Διάγραμμα 1, η λέξη «φως», η οποία ξεκινάει ψηλά στο CH1, στη συνέχεια παρουσιάζει πτώση (ως το CH3) και μετά σχετική άνοδο στο CH5+. Στο Διάγραμμα 2, η λέξη «καρδιά», η οποία ξεκινάει ψηλά στο CH1, στη συνέχεια παρουσιάζει πτώση (ως το CH3) και μετά άνοδο στο CH5+. Στο Διάγραμμα 3, η λέξη «μάτια», η οποία ξεκινάει σχεδόν από τη μέση στο CH1, στη συνέχεια παρουσιάζει άνοδο (στο CH2), πτώση (ως το CH3) και μετά σχετική άνοδο στο CH5+

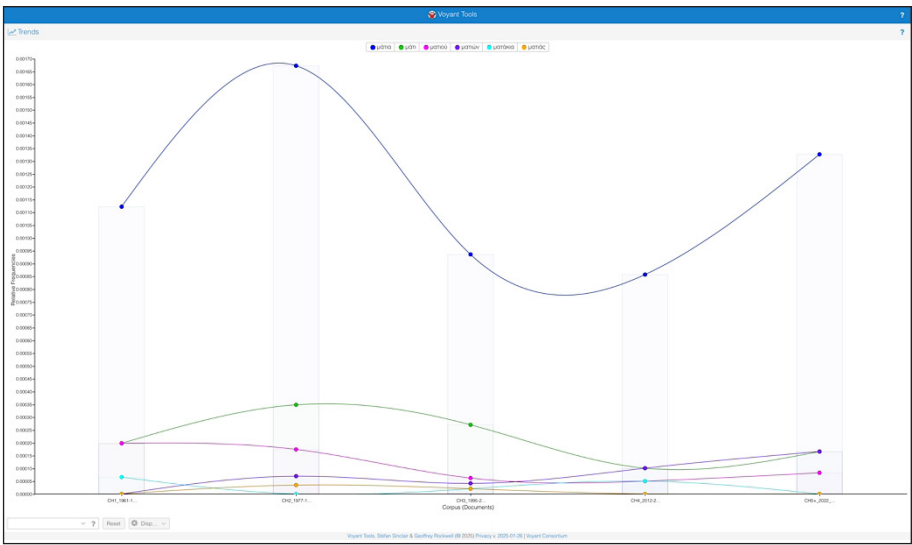
Μεγαλύτερο ενδιαφέρον παρουσιάζει η σχηματική κατανομή του λήμματος «χέρι» (βλ. Διάγραμμα 4), όπου ουσιαστικά συμπλέκονται οι λεξικοί τύποι «χέρι» (μπλε χρώμα) και «χέρια» (πράσινο χρώμα). Στο Διάγραμμα 4, η λέξη «χέρια» ξεκινάει ψηλά στο CH1, στη συνέχεια παρουσιάζει πτώση ως το CH3 (βρίσκεται κάτω από τον τύπο «χέρι») και μετά σχετική άνοδο στο CH5+ (καταλήγει κάτω από τον τύπο «χέρι»)· ενώ η λέξη «χέρι» ξεκινάει σχεδόν από τη μέση στο CH1, στη συνέχεια παρουσιάζει μικρή πτώση (στο CH2), μετά άνοδο ως το CH4 (βρίσκεται πάνω από τον τύπο «χέρια») και έπειτα σχετική πτώση στο CH5+ (καταλήγει πάνω από τον τύπο «χέρια»).

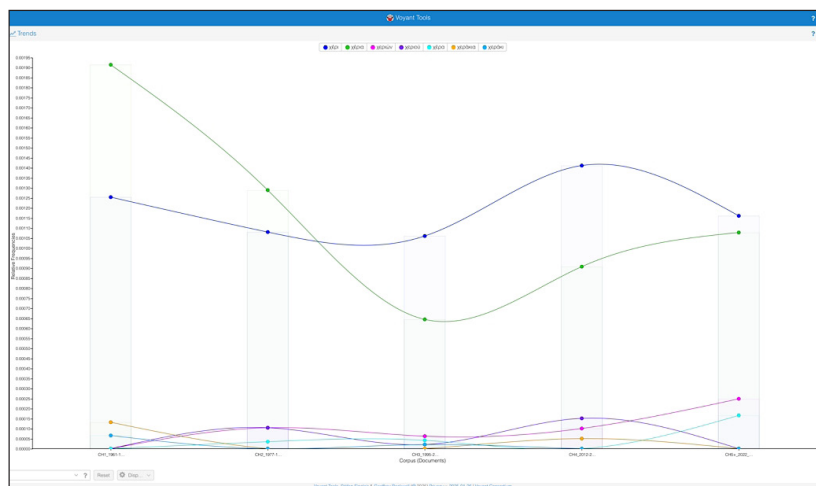
Διάγραμμα 1: Σχηματική κατανομή του λήμματος «φως»

Διάγραμμα 2: Σχηματική κατανομή του λήμματος «καρδιά»

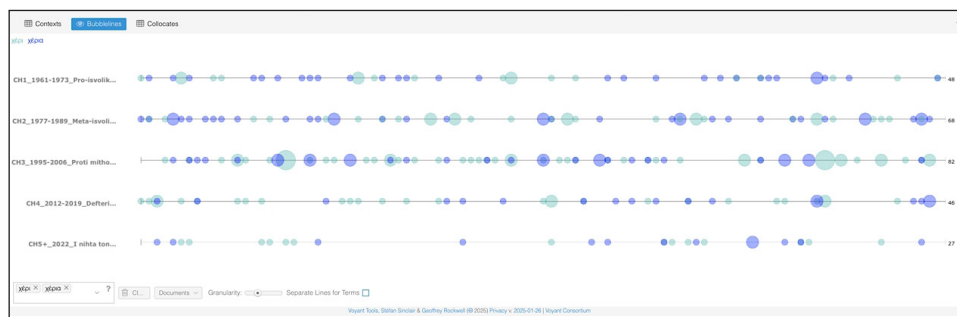

Διάγραμμα 3: Σχηματική κατανομή του λήμματος «μάτι»

Διάγραμμα 4: Σχηματική κατανομή του λήμματος «χέρι»

Επίσης, επικεντρώνοντας τη διερεύνησή μας στις εμφανίσεις των λεξικών τύπων «χέρι» (με πράσινο χρώμα) και «χέρια» (με μπλε χρώμα), παρατηρούμε τους τύπους στο παρακάτω διάγραμμα, που εμφανίζονται σε αντιπαράβολή κατά την πυκνότητα εμφάνισής τους στην κάθε ποιητική περίοδο/υποσώμα.

Διάγραμμα 5: Σχηματική κατανομή των λέξεων «χέρι» και «χέρια»

Προχωρώντας ένα βήμα πιο πέρα, διερευνούμε τους λεξικούς τύπους «χέρια» (βλ. Παράρτημα Ι) και «χέρι» (βλ. Παράρτημα ΙΙ) στους συμφραστικούς πίνακες του σώματος κειμένων CH+. Με μια πρώτη ματιά, ο τύπος «χέρια» συνεμφανίζεται κυρίως με κτητικές αντωνυμίες (του, της, τους, μας, μου, σου), δηλώνοντας έτσι των κτήτορα· αντιστοίχως, παρατηρώντας τον τύπο «χέρι» διαπιστώνουμε ιδιαίτερες ενδιαφέρουσες συνεμφανίσεις της λέξης στις φράσεις «το χέρι του Ήφαιστου», «το χέρι του Ακεσά και του Ελικώνος», «το χέρι

του Αλλάχ», «το χέρι του Θεού», δηλώνοντας με τον τρόπο αυτό τον κτήτορα, προσδίδοντας όμως και μια θεία υπέρτατη δύναμη στην έννοια της λέξης «χέρι».

4.3. Συνολικά αποτελέσματα

Προσεγγίζοντας τα ουσιαστικά με μεγαλύτερη συχνότητα εμφάνισης, θέλαμε να δούμε την κατανομή τους τόσο στο CH όσο και στο CH+, αντίστοιχα. Οπότε, σχεδιάσαμε δύο πίνακες υπό τη μορφή καταλόγου συχνότητας λέξεων: ο ένας πίνακας για το σώμα κειμένων CH και ο άλλος για το CH+. Η πρώτη στήλη έχει τον αύξοντα αριθμό, η δεύτερη τους λεξικούς τύπους των συχνότερων ουσιαστικών (ΛΤ) και η τρίτη ποσοτικά τη συχνότητα εμφάνισής τους (Σ). Στους Πίνακες 4 και 5, λοιπόν, παρουσιάζονται τα ποσοτικά αποτελέσματα στα υπό διερεύνηση σώματα κειμένων:

CH	Α Π Α Ν Τ Α	
	ΛΤ	Σ
1	χέρι	263
2	μέρα	196
3	χρόνος	194
4	θεός	186
5	φως	185
6	πόλη	179
7	μάτια	174
8	καρδιά	162
9	ουρανός	162
10	κεφάλι	148
11	παιδιά	145
12	γυναίκα	136
13	πουλιά	135
14	σώμα	126
15	ψυχή	126
16	θάλασσα	124
17	γη	113
18	νερό	107
19	φωνή	104
20	αίμα	101
21	νύχτα	100
22	ώρα	98
23	μάνα	97
24	αλήθεια	86
25	μαλλιά	75

Πίνακας 4: Κατανομή ουσιαστικών με μεγαλύτερη συχνότητας εμφάνισης στο CH

CH+	Α Π Α Ν Τ Α +	
	ΛΤ	Σ
1	χέρι	295
2	μέρα	213
3	χρόνος	212
4	φως	212
5	θεός	209
6	μάτια	195
7	καρδιά	186
8	πόλη	183
9	ουρανός	182
10	παιδιά	161
11	κεφάλι	153
12	ψυχή	152
13	πουλιά	147
14	γυναίκα	146
15	σώμα	137
16	θάλασσα	132
17	γη	125
18	νερό	115
19	φωνή	114
20	ώρα	111
21	μάνα	109
22	αίμα	108
23	νύχτα	106
24	αλήθεια	102
25	μαλλιά	83

Πίνακας 5: Κατανομή ουσιαστικών με μεγαλύτερη συχνότητας εμφάνισης στο CH+

Στην παρουσίαση των είκοσι πέντε συχνότερων λεξικών τύπων στο CH, από τη μία πλευρά στα πέντε περισσότερο συχνά ουσιαστικά, έχουμε τις λέξεις/λήμματα «χέρι» με 263 εμφανίσεις, «μέρα» με 196, «χρόνος» με 194, «θεός» με 186 και «φως» με 185 εμφανίσεις· από την άλλη πλευρά στα πέντε λιγότερο συχνά ουσιαστικά, έχουμε τις λέξεις/λήμματα «μαλλιά» με 75 εμφανίσεις, «αλήθεια» με 86, «μάννα» με 97, «ώρα» με 98 και «νύχτα» με 100 εμφανίσεις.

Αντίστοιχα, στην παρουσίαση των είκοσι πέντε συχνότερων λεξικών τύπων στο CH+, από τη μία πλευρά στα πέντε περισσότερο συχνά ουσιαστικά, έχουμε τις λέξεις/λήμματα «χέρι» με 295 εμφανίσεις, «μέρα» με 213, «χρόνος» με 212, «φως» με 212 και «θεός» με 209 εμφανίσεις· από την άλλη πλευρά στα πέντε λιγότερο συχνά ουσιαστικά, έχουμε τις λέξεις/λήμματα «μαλλιά» με 83 εμφανίσεις, «αλήθεια» με 102, «νύχτα» με 106, «αίμα» με 108 και «μάννα» με 109 εμφανίσεις.

Συνεξετάζοντας με προσοχή τους πίνακες, διαπιστώνουμε πως κάποιες λέξεις ανεβαίνουν στη σειρά κατάταξης από το CH στο CH+ (σημειώνονται με έντονα), όπως τα λήμματα «φως», «μάτια», «καρδιά», «παιδιά», «ψυχή» κ.ά., ενώ άλλες λέξεις είτε παραμένουν σταθερές (λ.χ. «χέρι», «μέρα», «χρόνος» κ.ο.κ.) είτε κατεβαίνουν στην κατάταξη (λ.χ. «θεός», «πόλη», «ουρανός» κ.ο.κ.).

Τέλος, οφείλουμε να διευκρινίσουμε πως τα δεδομένα της υφολογιστικής προσέγγισης των απάντων του ποιητή είναι ακόμα υπό διερεύνηση²⁰, προκειμένου να αναδειχθούν οι περισσότερες δυνατών γλωσσολογικές πληροφορίες σχετικά με το λεξιλόγιο και την ποιητική τους.

5. ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΠΡΟΕΚΤΑΣΕΙΣ

Συμπερασματικά, πρέπει να σημειώσουμε πως ανάμεσα στα υποσώματα των τεσσάρων φάσεων και της τελευταίας φάσης δεν υπάρχουν μεγάλες διαφορές σε λέξεις που εμφανίζονται και στα πέντε υποσώματα· επίσης, μεταξύ του CH και του CH+ δεν παρατηρούνται εξαιρετικά σημαντικές διαφοροποιήσεις, εκτός από ορισμένες λέξεις-έννοιες (όπως φως, μάτια, καρδιά, ψυχή κ.ά.) που εμφανίζονται με μεγαλύτερη συχνότητα, πράγμα που αναδεικνύει τις ποιητικές τάσεις του λογοτέχνη.

Σε ένα ευρύτερο πλαίσιο μελλοντικής έρευνας, μπορούμε να αναζητήσουμε: (α) άπαξ λέξεις (hapaxes), νεολογισμούς (neologisms) ή νέα παραγωγικά επινοημένων λέξεων (newly coined words), προκειμένου να διασαφηνισθεί ο βαθμός ποιητικής δημιουργικότητας στη λογοτεχνία, (β) σημασιολογικές τάσεις,

²⁰ Στο σημείο αυτό πρέπει να επισημανθεί emphatic πως στην παρούσα μελέτη ασχοληθήκαμε μονάχα με τα ουσιαστικά στην ποίηση του Κυριάκου Χαραλαμπίδη. Κατά τη διάρκεια της ερευνητικής μας καταβύθισης στο ποιητικό έργο του κύριου ποιητή διαφάνηκαν ενδιαφέροντες πτυχές στη μελέτη των ουσιαστικών στους συμφραστικούς πίνακες (concordances) και μάλιστα σε συνεμφάνιση με τους επιθετικούς προσδιορισμούς που συνοδεύουν τα ουσιαστικά.

προκειμένου να γίνει εκ του σύνεγγυς ανάγνωση και μελέτη και (γ) συνυφάνσεις “μειζόνων” και “ελασσόνων” λεξικών στοιχείων, προκειμένου να αναδειχθούν πληροφορίες τόσο για τις σταθερές γλωσσικές επιλογές που εμφανίζουν μια επαναληψιμότητα, όσο και για καθ’ εαυτό περιεχόμενο του κειμένου.

Τα κειμενικά δεδομένα/ευρήματα της υφολογιστικής προσέγγισης αποτελούν μαθηματικοποιημένα στοιχεία που αναδεικνύουν το άγραφο ποιητικό DNA του Χαραλαμπίδη. Οπότε, η χρήση των σωμάτων κειμένων στη μελέτη της λογοτεχνίας αποτελεί μια πραγματική πρό(σ)κληση· τα στατιστικά και υφολογιστικά δεδομένα σε καμία περίπτωση δεν μπορούν να αντικαταστήσουν την παραδοσιακή κριτική ενός λογοτεχνικού έργου, όμως δύνανται να προσεγγίσουν ένα κείμενο, συνεπικουρικά με τη λογοτεχνική κριτική, με μεγαλύτερη αντικειμενικότητα.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Atkins, Clear & Ostler 1992: S. Atkins, J. H. Clear, N. Ostler, Corpus design criteria. *Journal of Literary and Linguistic Computing*, 7(1), 1–16.
- Biber 1988: D. Biber, *Variation across speech and writing*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Biber 1993: D. Biber, Representativeness in corpus design. *Literary and Linguistic Computing*, 8(4), 243–257.
- Γαραντούδης 2014: Ε. Γαραντούδης, Κυριάκος Χαραλαμπίδης: Η αντοχή του εθνικού ποιητή στις μέρες μας. *Ο Αναγνώστης* (28 Ιανουαρίου 2014) [Online], [<https://www.oanagnostis.gr/κυριάκος-χαραλαμπίδης-η-αντοχή-του-εθ>].
- Γούτσος 2012: Δ. Γούτσος, *Γλώσσα – Κείμενο, ποικιλία, σύστημα*. Αθήνα: Κριτική.
- Γούτσος & Φραγκάκη 2015: Δ. Γούτσος, Γ. Φραγκάκη, Μεθοδολογικά εργαλεία των σωμάτων κειμένων. [Κεφάλαιο 3]. Στο Δ. Γούτσος & Γ. Φραγκάκη (επιμ.), *Εισαγωγή στη γλωσσολογία σωμάτων κειμένων*. Αθήνα: Κάλυπος – Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών [Online], [<http://hdl.handle.net/11419/1933>].
- Culpeper 2002: J. Culpeper, Computers, language and characterisation: An analysis of six characters in *Romeo and Juliet*. In U. Melander-Marttala, G. Östman & M. Kytö (eds.), *Conversation in Life and in Literature* (pp. 11–30). Uppsala: Universitetsstryckeriet.
- Fisher-Starcke 2009: B. Fisher-Starcke, Keywords and frequent phrases of Jane Austen’s *Pride and Prejudice*: A corpus-stylistic analysis. *International Journal of Corpus Linguistics*, 14 (2009), 492–523.
- Hoover 2003: D. Hoover, Another Perspective on Vocabulary Richness. *Computers and the Humanities*, 37, 151–178.

- Μαθιουδάκης 2015: Ν. Μαθιουδάκης, Η γλωσσική ποιητική ταυτότητα του Καβάφη και του Καζαντζάκη: μια συγκριτική μελέτη. Στο Κ. Α. Δημάδης (επιμ.), *Πρακτικά του Ε' Ευρωπαϊκού Συνεδρίου Νεοελληνικών Σπουδών*, τόμ. Γ' (σσ. 319–341). Αθήνα: Ευρωπαϊκή Εταιρεία Νεοελληνικών Σπουδών.
- Μαθιουδάκης 2017: Ν. Μαθιουδάκης, Υφογλωσσικές αναλύσεις σε ποιητές της Γενιάς του '30. Ανακοίνωση στο 13ο Διεθνές Συνέδριο Ελληνικής Γλωσσολογίας, που διοργάνωσε το Faculty of Social Sciences and Humanities and Faculty of Science and Technology του University of Westminster. Λονδίνο: 7-9 Σεπτεμβρίου 2017.
- Μαθιουδάκης 2020: Ν. Μαθιουδάκης, Ποιητική ταυτότητα και υφογλωσσική προσέγγιση στην ποίηση του Κυριάκου Χαραλαμπίδη. *Το Κοράλλι [Γράμματα – Τέχνες – Επιστήμες – Ζωή]*, τχ. 25-26 (Απρίλιος-Σεπτέμβριος 2020), Αφιέρωμα στον Κυριάκο Χαραλαμπίδη, 39–51.
- Mahlberg 2007: M. Mahlberg, Corpus stylistics: Bridging the gap between linguistic and literary studies. In M. Hoey, M. Mahlberg, M. Stubbs & W. Teubert (eds.), *Text, Discourse and Corpora: Theory and Analysis* (pp. 219–246). London: Continuum.
- Μικρός 2015: Γ. Κ. Μικρός, *Υπολογιστική υφολογία*. Αθήνα: Κάλλιπος – Σύνδεσμος Ελληνικών Ακαδημαϊκών Βιβλιοθηκών [Online], [<http://hdl.handle.net/11419/4860>].
- Πετρίδης 2019: Α. Κ. Πετρίδης, Χαραλαμπίδης σκώπτων: Νέες χρήσεις της μεθιστορικής μεθόδου προς σχολιασμό της άμεσης επικαιρότητας στις όψιμες συλλογές του Κυριάκου Χαραλαμπίδη. *Θέματα Λογοτεχνίας*, 59, 66–79.
- Scott & Tribble 2006: M. Scott, C. Tribble, *Textual Patterns. Key Words and Corpus Analysis in Language Education*. Amsterdam: John Benjamins.
- Sinclair 1991: J. M. Sinclair, *Corpus, Concordance, Collocation*. Oxford: Oxford University Press.
- Sinclair 2005: J. M. Sinclair, Corpus and Text. Basic Principles. In M. Wynne (ed.), *Developing Linguistic Corpora: A Guide to Good Practice* (pp. 1–16). Oxford: Oxbow Books.
- Χαραλαμπάκης 2021: Χ. Γ. Χαραλαμπάκης, Ο λόγος και η μνήμη, το ήθος και η δύναμη των λέξεων στην ποίηση του Κυριάκου Χαραλαμπίδη. Στο Χ. Γ. Χαραλαμπάκης, *Η γλώσσα και το ύφος Νεοελλήνων λογοτεχνών*, (επιμ. Μ. Μορφακίδης Φυλακτός, Π. Παπαδοπούλου & Ν. Μαθιουδάκης) (σσ. 335–340). Γρανάδα: Κέντρο Βυζαντινών, Νεοελληνικών & Κυπριακών.
- Χαραλαμπίδης 2019: Κ. Χαραλαμπίδης, *Ποιήματα 1961-2017*. Αθήνα: Ίκαρος.
- Χαραλαμπίδης 2022: Κ. Χαραλαμπίδης, *Η Νύχτα των Κήπων*. Αθήνα: Ίκαρος.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ Ι – Συμφραστικός πίνακας: «χέρια»

CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	του. Γεμάτος άχνη, αγνώριστος από τους φίλους, έψαχνε για τα	χέρια	του κι έβρισκε το κεφάλι. Ωραίο κεφάλι, επιφανές, να
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	γραμμή ορίζοντα πεσμένου. Αυτός που χάνει τα μάτια του, τα	χέρια	του κι όλα τα σωθικά του, έχει μια θέση,
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	να κουβαλάνε σαν καλά πουλιά τη βροχή; Κοίταξε πάλι τα	χέρια	του κι αναστήθηκε μετανιωμένος για κάθε σκέψη κακή και
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	Μα για το Πνεύμα οι γνώσεις του δεν έφταναν – τα	χέρια	του ήταν κοντά. Χάνω την ψυχραιμία, του βγάνω τα
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	είναι κι άνθρωπος μιλά· έχει κεφάλι και καμιά φορά τα	χέρια	του μακραίνουν... Πόσο ωραίο να βρέχει, ο κεραυνός την
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	σύρω – με κοιτούσε από την άλλη αυτό μεριά βογκώντας, τα	χέρια	του ματώναν και γαντζώνονταν στον πέρα τοίχο απ’ όπου
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	να τελειώσει, σερβιριστούν ποτά και δώσουμε τα χέρια, νίβει τα	χέρια	του ο παράνομος Ιάνος – από ποια μάνα γεννημένος, ποια
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	ρόδες μ’ αλόγατα ζυγά, κι ο αρματολάτης που φέγγανε τα	χέρια	του παχιά , χαμογελούσε σίγουρος για το βραβείο. Λουλούδια σαν
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	Χάρη στα γένια του που σμίγανε με το χορτάρι, τα	χέρια	του που μοιάζαν με ξερόκλαρα, μπόρεσε και ξεγλίστρησε από
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	σιγά ν’ αργοσαλεύει στο μυαλό του κι έφτιανε με τα	χέρια	του φυτά , που αν έγερνε από τις αναμνήσεις στο
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	ανθούσαν τα χωράφια. Ιχώρ διψούσε. Δρόσισε το στόμα και τα	χέρια	κι αλείφτηκε νερό εύοσμο, παρθενεμένο. Ήταν ο γίγαντας ενού
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	Σπάρτης. – Κι ουδέ κανείς εκίνησε να τη γλιτώσει από τα	χέρια	κι από τα μαχαίρια; Δε θέλω να πιστέψω πως
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	δεν ήθελε ν’ αφήσει το γυναικάδελφό του στον εχθρών τα	χέρια	κι ας του ζητούσε να τον απιθώσει χαμαί στη
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	Έλα δω ν’ αγγίξεις τα σημάδια μου, και να τα	χέρια	κι η πλευρά· μην αμφιβάλλεις». Μπροστά σ’ αυτό το
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	πολιτείες και τα υποστατικά μας, οι μανάδες θ’ απλώσουν τα	χέρια	κι οι πατεράδες (σεμνοί αμίλητοι άνθρωποι) πρώτη φορά θ’
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	στο άσπρο του άλογο, νέος, ωραίος. Αφού σε λίγο τα	χέρια	της άπλωσε η σαρκοφάγος, η νηστική φαγάνα, τώρα μ’
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	μια πατούσα τη διέσχισε (το χνάρι οριζόντια στην κοιλιά) τα	χέρια	της ζαβά , λαϊμός αποσχισμένος από του στήθους της τ’
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	δείξει τι διαθέτει στα μετόπισθεν; Εκείνη χόρευε (μαστοί, κοιλιά, τα	χέρια	της και τα μαλλιά). Όντας από την Κύπρο, αλήθεια,
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	ήλιο, το χορτάρι κι όλα τα παλαιά. Έπιανε με τα	χέρια	της πουλιά κι έβρισκε πάντα θέση στο λεωφορείο. Αργότερα
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	κι οι θλίψεις που οδεύουν στον Άδη μ’ άδεια τα	χέρια	της χαράς). Να μη βαφτεί στο αίμα της καρδιάς

CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	να μην τους φύγει το κορμί τ' αφράτο από τα	χέρια	και γίνε ι αγέρινο πουλί πάνω από νέφη, ως κείθε
CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	το σηκώνουν αργά με προσοχή, μα τους ξεφεύγει απ' τα	χέρια	και κατακυλά στα σκαλιά. ΒΟΔΙΑ ΣΤΟ ΝΕΡΟ Στις πεντελίσσιες
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	κι έναν κουβά. Ύστερα του λεπτύνανε μ' ένα σφυρί τα	χέρια	και τα πόδια και του ομόρφυναν το θησαυρό πιο
CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	Ήφαιστος, ο ακάματος πυγμαίος με το γοργό ευρεσίτεχνο μυαλό, τα	χέρια	τα επιδέξια , την ακρίβεια του πράττειν και του κρύβειν.
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	του. Τελούσε μ' αυτά την κραυγή του διαρκώς. Χτυπούσε τα	χέρια ,	τα πόδια του, έπαιζε τύμπανο, κολυμπούσε στη λίμνη χτυπημένος...
CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	πλοίο «Μιλτιάδης», στο πλοίο «Ποσειδών» αιχμαλωτίστηκε βαριά κι από τα	χέρια	του έτρεχε το τιμόνι. Με χαρτιά το μαρτυρούν ο
CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	τρελά στο στόμα, της σκέπασε τα μάτια κι απ' τα	χέρια	του πέσαν του κόσμου τα θαυμαστικά. – Αμή κι αθέατος
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	ξένη Μούσα τους. Από την Ίμπρο οι Έλληνες απλώναν τα	χέρια	τους και πιάναν απ' τη Σαμοθράκη, να, τόσες πέτρες,
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	έχουν ψωμί, που δεν έχουν κεφάλι κι είναι συχνά τα	χέρια	τους κομμένα ; Μιλάς για σπίτια με πονόδοντο· τι θα
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	η Ηχώ στα χέρια της και τηνε πήρε από τα	χέρια	των Ελλήνων τσολιάδων που λογίζονταν στους Ιταλιάνους σκούντροι, κι
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	τούτο τ' άρμα η τέχνη κάνει θάματα. Στων Αθηναίων τα	χέρια	των εχθρών το πλήθος σ' ατελεύτητο ένα θάμβος. Εξάλλου
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	ποτήρι του ήταν ραγισμένο. Πήρε να το κοιτάζει με τα	χέρια .	Ύστερα βρήκε ένα πεζούλι, κάθισε με δυό πουλιά στ'
CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	λάμψη επανέλθει θα συμπεράνω τη θλίψη στου σμιλευτή μου τα	χέρια .	Διαφορά χεριών υπάρχει, κατ' εμένα, στον τρόπο που κρατάνε
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	του γιοφυριού... Σωστά. Θα μεγαλώσουμε και θα 'ναι κρύα τα	χέρια .	Θα κρύβουμε απ' το στήθος την πληγή κι απ'
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	κι επαλείβει το σώμα της καρδιάς και πιο πολύ τα	χέρια .	Ιδού λουπόν που η αμυδρή Αφροδίτη αδειάζει τα βυζιά
CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	να χαλαστεί ο Τρωίλος, αχνούδωτο παιδί, απ' τ' Αχιλλέα τα	χέρια .	Κι ακόμα ο τόπος όπου του Πάτροκλου απαντήθηκε η
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	κι εχάθη στο σκοτάδι μπερδεμένος από τα ίδια του τα	χέρια .	Λύθηκαν οι περιρρέοντες θεοί στα γέλια. Ο Αρης του
CH4_2012-2019_Defteri mithopiitiki.txt	να μην είναι τίποτα σ' αξύριστων και άξεστων στρατιωτών τα	χέρια .	Μπορεί ωστόσο να είναι το κεφάλι τους και τα
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	μέτρα την απόσταση της γνώσης από των αντιπάλων σου τα	χέρια .» (	Σ.τ.Μ.: Του Μάρκου η αρετή, στερεωμένη σε
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	ανάσα του Θεού και τα μάτια Του, θα 'ναι τα	χέρια	Του τα πληγωμένα απ' τα καρφιά που του μπήξανε

CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	τη μάνα της (αυτό δε φτάνει) όνειρο ήτανε κακό – τα	χέρια	έρχονται στο μαξιλάρι, νά ο Ιάγος με την ψήφο,
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	Ο Μύρης βγήκε από τον τάφο, καθάρισε το πρόσωπο, τα	χέρια	από το ρύπο της ψυχής – ήρθε κρατώντας το θαλασσί
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	Αυτά. Και η Θεοτόκος άπλωσε το δικό της στεφάνι (τα)	χέρια	δακρυσμένη. Είχαν καιρό να ιδούν τα μάτια του Θεού
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	χοχλάζει το αίμα σου, κι εγώ αρχινώ τραγούδι. Είχες τα	χέρια	δυνατά, χυμίζεις κι εγκρεμίζεις. Κατά τα λυχνανάμματα σ' έπαιρνε
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	μου, «δεν το πιστεύω», είπε η αδερφή μου. Από τα	χέρια	επέσαν τους οι νεκροκεφαλές καθώς του Άδη το κατώφλι
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	τον ήχο και πέρα από τον ήχο, τ' αστέρια, τα	χέρια,	η φωνή που γελά, ζύγωμα απατηλό, στάση και αντίσταση,
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	είχες γευτεί και μάθει, την ύστατή σου εσύ στιγμή, τα	χέρια	θα τανύσεις να μη σου φύγει το κορμί, κι
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	να το γράψει, πάει να πει πως είχε όντως τα	χέρια	καθαρά και γύρευε μ' αυτά τους άλλους να ραπίσει.
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	στα παλάτια του Θεού και στον άγριο δρυμό με τα	χέρια	κλαριά έκοβα και προχωρούσα. * Η αγάπη; πέντε λείμονιές σε
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	την ορισμένη ώρα. Και τ' άστρα τ' ουρανού κουνούσανε τα	χέρια	λέγοντας το 'να τ' άλλου: «Ιδές το κύμα...» ΑΠΟΣΤΑΣΙΑ 1
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	η δύναμη της θέλησης των λουλουδιών –την ώρα που τα	χέρια	μας αγγίζουν τ' αγκυλώματα των ήχων– μ' ένα νομίζω
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	μετρημένα. «Αν την Αμμόχωστο», είπε, «την αφήκαμε μέσ' απ' τα	χέρια	μας να ξεγλιστρήσει, μια μέρα θα την πάrouμε στα
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	γατιά. Θα χτυπούσα μια πόρτα με πολλήν ευγένεια, μα τα	χέρια	μου λείπανε, μπορεί και τα πόδια μου. Και προτίμησα
CH5+_2022_I nihta ton kipon.txt	στο μακρινάρι και το σώσιπον, να καρτερά καφέν από τα	χέρια	μου (τα χέρια σου), με τα φλιτζάνια και ποτήρια
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	ομορφαίνει τα σύμπαντα, δεν έχω σπίτι κι είναι πλατιά τα	χέρια	μου. Δεν χωρατεύω εγώ τη θάλασσα, τη θάλασσα την
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	ακόμα το γεύμα να τελειώσει, σερβιριστούν ποτά και δώσουμε τα	χέρια,	νίβει τα χέρια του ο παράνομος Ιάνος – από ποια
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	τρυπάει τ' αυτί του μουδιασμένο· αλτ! Ευτός εσήκωσε ψηλά τα	χέρια	παραδομένος στον αφρό της μέρας (άρματα μάχης σαλιγκάρια μες
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	πήγε να προλάβει τ' αθάνατο κεφάλι μην της πάρουν – τα	χέρια	πλην αργά το αίμα της βουλώσαν. Ξεσκέπαστη με φως
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	να είμαι συμμαζεμένος. Το πόδι να προβάλλω, μου είπαν, τα	χέρια	προσοχή να βάνω κι άλλο δεν έχω πια παρά
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	ζητήσεις, χειμώνα σαν θα πέφτουνε τα φύλλα, να ντύσουμε τα	χέρια	σου μ' ολόχρυσες βασιλικές καθ' όλα χειροπέδες. Τότε το

CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	το σώσπιτον, να καρτερά καφέν από τα χέρια μου (τα	χέρια	σου), με τα φλιτζάνια και ποτήρια κι όλα τ'
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	Μια μέρα θ' αποκολληθεί, φοβάμαι, το σώμα σου απ' τα	χέρια	σου, που τώρα τον Άδωνι ακουμπούν, κι από το
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	δώσω κάτι δανεικά που πριν σαράντα χρόνια πήρα από τα	χέρια	σου. Πόλη με το φεγγάρι στα μαλλιά σου, τον
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	έμοιαζε με πέντε καπετάνιους. Τα χιόνια λιώνουν στις κορφές, τα	χέρια	στις κοιλάδες αντρειώνονται, μα η θάλασσα είναι γιαλός, κι
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	απόγεμα κίνησα με δροσουλά κι ως περπάταα κρατιόμουν απ' τα	χέρια	τ' αέρα. Περπατούσα κι ανάσαινα τη σιωπή και τ'
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	το κορμί και του ποδιού το κόκαλο σου κόβουν, τα	χέρια,	τη γαστέρα σου τρυπούν με τάφους και σκληρά πολυβολεία.
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	Η Κλυταμνήστρα ξύπνησε απ' ένα θόρυβο μαβή. Την έτσουζαν τα	χέρια	της, αγέρηδες, σεισμοί πληθαίνουν στην καρδιά της. Ξένος Όνειρος (
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	στο μαντρότοιχο αντικρίζει να γδέρνει την ψυχή της με τα	χέρια	της. Ο ήλιος είναι λάλημα του σκοταδιού καλά μελετημένος
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	με του θανάτου στράτα. Αλλά κι αυτός δεν σταύρωσε τα	χέρια	του: το χώμα ως το παλάμιζε, άστραψε στου νου
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	τ' άλογο βιαστικό να πεθάνει. 3. ΑΠΟΚΑΘΗΛΩΣΗ Γ Μοναδική παραφωνία τα	χέρια	του· μοιάζουν με κάμπου παλαιά ξερόκλαρα. 4. ΠΑΥΛΟΣ ΜΕΛΑΣ Τον
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	σώθηκε το λάδι. Δυό λεπίδες αρμέγανε το αίμα με τα	χέρια	τους σκληρίζοντας βραχνά στα γονικά του «τρεχάτε να το
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	Με των λόγων το τέλος οι αρχηγοί δακρύσαν, δώσαν τα	χέρια	τυλιγμένα μες στις πάνες του παγερού βοριά, δεθήκανε τον
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	του να κλαίει μουδιάζει. Κάνει το σώμα του άλογο, τα	χέρια	χαλινάρι, στον Αναστάση πάει «κι η μάνα σου σε
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	προκατόχου σας τ' άστοχο λάθος: παραμονή εκλογών του δώσαμε τα	χέρια,	όχι ντουφέκια και σπαθιά, μα κείνος παρά τρίχα να '
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	του βραδιού, κι εγώ το ρόδι κοιτούσα στον αγκαλμάτων τα	χέρια,	ώσπου τα κάλυψε το αόρατο ύφασμα του Θεού. Ερχότανε
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	σαν ψαλμό. Τονε συνόδευα με την κιθάρα που βρέθηκε στα	χέρια	μου και προχωρώντας σε κόσμους του Αιγαίου, νερά της
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	λόγια μου χτυπώντας τα στον τοίχο με δυο κουμπιά στα	χέρια	μου και τέσσερα σπασμένα δόντια και κάλυκες χρυσούς και
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	κάποιος άγγελος μοναδικός, ευαίσθητος, σταγών αηδόνας θα 'πεφτε μες στα	χέρια	μου κι εγώ το ψάρι το φουρκισμένο απ' τα
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	πως δεν ευθύνεσαι. Εικάζω απ' την ειδή σου, σφίγγω στα	χέρια	μου τον αιγιαλό σου, θωρώ τα βόδια σου και
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	τον καθαγιάσαν. 6. Πήγαν και τον είδανε. Μόλις βήματ' άκουσε, στα	χέρια	του κρύφτηκε, τ' αγρίμια το 'βαλαν στα πόδια. Του

CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	Και πώς μπορώ να σας πιστέψω, εάν δεν ιδώ στα	χέρια	του σημάδια των καρφιών και δεν αγγίξω με το
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	δένει σε μια πέτρα ημιπολύτιμη κι από τα κει στα	χέρια	του σουλτάνου . Η, κατά μια νεότερη εκδοχή, φωνάζει το
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	ΤΑ ΠΑΡΤΕΡΙΑ Τη μέρα, που εγώ την Εύα είχα στα	χέρια	του σοφού φιδιού αποθέσει κι ήρθα να τηνε πάρω,
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	αυστηρός, ντυμένος τη στολή του, τον ήλιο μυολίθηρο έχει στα	χέρια	και τα κομψά του λόγια ελληνιστί χυμένα σε λεκάνην
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	αμπέλια με φτερά θ' ακολουθούσαν. ΑΡΤΕΜΙΔΟΣ ΔΥΣΤΥΧΙΑ Αληθινά τετράγωνη στα	χέρια	και τα πόδια και το μυαλό η Άρτεμις, η
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	πικρήν ασημόσκονη. Κι αναστήθηκε νέος με ψόφια κι εγώ στα	χέρια	γιατί. Και είδα πάλι τις Μοίρες. Η πρώτη μου
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	Κύριε, δες τι βρήκαμε σαν σκάβαμε!» Μια τούρκικη σημαία στα	χέρια	είχαν πελώρια και την πήγαμε σ' αστυνομία. Εκεί τηνε
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	ΟΥΜΑΝΙΣΤΗΣ ΤΟΥ 1339 ΣΕ ΚΑΤΑΚΤΗΜΕΝΗ ΠΟΛΗ ΤΟΥ 1975 Με την περγαμηνή στα	χέρια	κοίταζε το λιμανάκι το άσπρο που κυμάτιζε. Είχε στο
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	τον ήλιο πολυστρέφει. ΑΚΡΟΠΡΩΡΟ ΙΟΥΛΙΟΥ Ελευθερία με τα πουλιά στα	χέρια,	με ράμφη και φτερά, κοιτά τον αέρα, μετρά τις
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	ήλιο μες στο φλασκι μου και θάλασσα πολλή μέσα στα	χέρια	μου κι απ' το ζουνάρι τ' ουρανού τα χρώματα
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	τελετουργική μεγαλοπρέπεια, διπλώνει τον δερμάτινο χιτώνα του, γίνεται Αδάμ, στα	χέρια	σου αποθέτει φιλή της γνώσης και σε νέους ασκούς
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	Buon Natale, soldati Italiani» και την τραγούδησε η Ηχώ στα	χέρια	της και τηνε πήρε από τα χέρια των Ελλήνων
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	της ομορφιάς, αλλά όχι: Καθένας μεγαλώνει μ' ένα πουλί στα	χέρια	του, αναλόγως του σχήματος χειλιού, ματιού, φρυδιού. Γυναίκα με
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	χρυσά που ο μεγάλος παίκτης του προσέφερε. Τα ζύγισε στα	χέρια	του: «Είναι σαν να λέμε My kingdom for a
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	το πρόσωπο, με το μύρο του ονόματός τους χυμένο στα	χέρια	τους, επιδέξια ορμούν προς το θάνατο. «Επίστρεφε, επίστρεφε, η
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	λέγονται λοφώδη ασημικά και μαλαματικά, φιδιοποκάμισα και σαύρες ασυμβίβαστες στα	χέρια	των τυράννων . Φουσκαλίδες... Πέρα απ' αυτό, είτε ο Ριμάκο
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	ποιμένων, το νερό, η παιδίσκη, τα κεχαριτωμένα της μητρός του	χέρια,	τ' αστέρι που τον κοίταζε με τόση γλύκα, το
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	κι από το κάρβουνο καιόμενος και με τα δυο του	χέρια	χηρευόμενος φιλεί στο τέλος και ξαναφιλεί την ουτοπία της
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	φύλαγέ την». Εκείνη κλαίει, αυτός χαμογελά. Απλώνει τα λιγνά του	χέρια	ως το πρωί. Μ' ανάπλεκη απειλή μια σκόρπια μανά «
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	από τότε, που πριν στερέψει το τρεχούμενό της, ξεπλέναμε και	χέρια	και μαχαίρια , ιδρώτα κι αίμα, κι έτρεχε η ψυχή

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ II – Συμφραστικός πίνακας: «χέρι»

CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	το πιο γυαλιστερό, το πιο πλεγμένο χρυσοκλωστή, φτιαγμένη από το	χέρι	του Ήφαιστου , τεχνίτη και Θεού. Ξέρω καφέ να κάνω·
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	της Επιστήμης, υφαίνουμε το πέπλο της σαν να 'χαμε το	χέρι	του Ακεσά και του Ελικώνος». Με τούτα συνετάχθησαν κι
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	της Άγκυρας και είπα: «Πόλη μεγάλη θα χαθείς από το	χέρι	του Αλλάχ , εάν δεν αποδώσεις όσα κρατείς απ' τις
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	ΑΜΜΟΧΩΣΤΟ Μέσ' από το σπασμένο γυαλί του χρόνου πρόβαλε το	χέρι	του Θεού με τ' αλάθευτο μάτι και τον τροχό
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	ΤΟΥ Γύρω στα πόδια του έντομα χορεύαν, έξω απ' το	χέρι	του άπλωνε το γιασεμί, κι αυτός, ντυτός εσένα, έβλεπε
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	του έφτασε ίσαμε το χαλίφη της Βαγδάτης που με το	χέρι	του έγραψε στον Λέοντα τον Μαθηματικό: «Αν έλθεις προς
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	δέος αμειλιχτο ένιωθε μέσα της. Ο Παντοκράτωρ. Κι ως το	χέρι	του έσταξε βαριά διαθήκη στους επίγονους και στους αιώνες
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	πιλότοι, καμπιονάτο θαρρείς πως γίνεται – το πόδι του κινά, το	χέρι	του και να το βλέπουν όλοι βαθιά στο μπλε,
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	μέρος των εξόδων το θράσος του ίσκου του μηδέ το	χέρι	του μπορεί να κλείνει της πέτρας την κοιλότητα – μονάχα
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	κεντά και το φεγγάρι· βάνει σιμά του τολμηρό δοξάρι, το	χέρι	του ν' απλώσει παλικάρι. Μια δοκιμή τον πείθει που
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	να πω η καμπάνα ντιν νταν ντον; Ποιος τόλμησε το	χέρι	του ν' απλώσει, να την κάνει να λειτουργηθεί; Τα
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	και τα κρασιά τους. Θα πάρω το ποτήρι από το	χέρι	του πρώτου , το μαχαίρι από τον δεύτερο και θ'
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	της προμήθευε τη μπάντα του μελλοθάνατου ήρω, που κολλούσε το	χέρι	του στο σύρμα κι αποσπούσε μαντίλι αερικό... Του ήρω
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	Αχιλλέα· σεμνά θρηνώνοντας εξαιτεί τον Έκτορα να πάρει από το	χέρι	του φονιά , ταφή να του προσφέρει. «Ας ζήσει αυτός
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	και τονίζει τη μέση δακτυλίδι; Ποια λουλούδια ραμμένα με το	χέρι	της από τριπλό μετάξι και οργάντζα, κι από χάντρες
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	προς την έξοδο άγγιζε τη μαλακιά της αρετής πλεξούδα, το	χέρι	της ελπίδας , την κνήμη της αγάπης. Εκείθε βγαίνοντας στον
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	ανάλογο. Πήγε να πιάσει, πέφτει το λαγήνι και γέμισε το	χέρι	της κτερίσματα . Κι είδε μισή γυναίκα να κοιτά δέντρου
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	Εγώ, μά τον Ασκληπιό, πήρα μονάχα ένα λαγό απ' το	χέρι	της ολότρεμο . «Για μεζεδάκι», μου είπε· «να τον πας
CH1_1961-1973_Pro-isvoliki.txt	αρμενίζει βιαστικό. ΕΥΑ Γονατισμένη –μ' αυτόν τον τρόπο κοιμόταν– το	χέρι	της περιέστρεψε σαν φίδι στη γαλανή μηλιά, που αμέσως
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	σας ξένες εταιρείες. Τον τόπο μας θα λάβουμε απ' το	χέρι	και θα διασαλπίσουμε το δίκιο μας προς όλους τους

CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	αφρός και λήθη. * Παίρνω κι εγώ τον ήλιο από το	χέρι	και στις κατωκορφές του Άδη οδεύουμε. Ψηλοί ‘ταν οι
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	τους αρχικλέφταρους. Προσέχτε πού να περπατάτε, πού να σηκώνετε το	χέρι ,	και τα βαρίδια των ματιών, κλεμμένα απ’ τους ψαράδες
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	είχε. Ιέρειες από χρόνια, η Αθηνά τις πήρε από το	χέρι	και τις έφερε στο ύψος του ματιού της. Λογικό
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	κι απαλή, κι απαλή. Δε μπορώ ν’ αμφιβάλλω για το	χέρι	που έσπειρε τούτο τον κόσμο. Κύριε, πιστεύω στο χέρι
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	την ομπρέλα της κρατεί». Άξιζε βέβαια να προσθέσει και το	χέρι	που γαντοφορεμένο , ραδινό σε καναπέ ακουμπούσε· αλλά τι περιμένεις;
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	από ζυγόν δουλείας. Ενώ αυτή, καλή της ώρα, περιμένει το	χέρι	που θ’ ανασηκώσει την ποδιά της. Βοϊδομάτα και σεμνή
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	πιο καθαρά κι ακουμπούσα στη μεριά της καρδιάς μου το	χέρι	το ένα , ενώ τ’ άλλο το είχα τεντωμένο προς
CH5+_2022_I nihta ton kipon.txt	σου η πυριφλεγής, χάθηκαν μέσα στα νερά και πώς το	χέρι	το δεξί και το ζερβί ποδάρι βουλιάξαν σ’ ουρανό
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	μου το χέρι σου και πάρε από το γάντζο το	χέρι	το δικό μου· σου χαρίζω τα πιο χοντροπελεκημένα δάκρυά
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	άλλους εισόδιους ύμνους. Αλλ’ ήτανε γραφτό να τους αφήσει το	χέρι	με την κούπα ο αρχηγός τους. Όσο για του
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	πολύ θα σήκωνε πανιά) ποιος άγγελος κακός τους όπλισε το	χέρι	με όστρακα θαλασσινά, την έσυραν απ’ τ’ άρμα της,
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	από το Σακραμέντο, συ θα με πιστέψεις. Δώσ’ μου το	χέρι	σου και πάρε από το γάντζο το χέρι το
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	αρθρώσεις θα πρέπει τον πλοχμό του ν’ αποδώσεις. Σύρε το	χέρι	σου στο μαλακό χορτάρι με τη φειδώ φιδιού και
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	στην ακριβολογία. Το σκόρπιο κι ασυμμάζευτο υλικό μου (παράδειγμα το	χέρι	στο βυθό με ψάρια που το παίζουμε στα ζάρια)
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	καλύτερα να μην το επιχειρήσει». Κανείς βεβαίως δεν άπλωσε το	χέρι	στο θησαυρό , τον τάφο να χαλάσει. Εξάλλου εκεί φωλιάζαν
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	το μήνυμα, στη Δύση πίνακες, αγάλματα, υφαντά, χοροί απ’ το	χέρι .	Ύστερα πέφτει το μαντέιο κι η Πυθία γυμνή φορεί
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	τον αχρώννα. Η βέρα της φτιαγμένη από κλωστή χαρίτωνε το	χέρι .	Αδυνατούσαν οι άγγελοι την έκφρασή της ν’ αποδώσουν, το
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	εσείοντο απ’ τη λύρα την επτάχορδη επτά φορές σηκώνοντας το	χέρι .	Αυτός που το λαμπρότατο είδε σκότος, είδε τους κύκνους
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	έτοιμη, σκούπισε τη λαβή του κονταριού της και τέντωσε το	χέρι .	Εκεί τη βρήκε ο μακρινός της ξάδερφος· μαύρο είχε
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	η Κυρία της Ωξέρ αφού σφιχτόδεσε τη μέση και το	χέρι	ακούμπησε ανάμεσα στου στήθους της τα φρύδια –και τούτο

CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	Τοπ Καπί το θαυμαστό μαργαριτάρι στο μέλλον θέλει από το	χέρι	ακυρωθεί του Ιωάννη του Προδρόμου το δεξι. ΟΠΟΥ Ο
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	Κάτι σαν όνειρο πήρε τ' αυτή της, κάποια στιγμή το	χέρι	απ' το σμιλί της γλιστράει και τραντάχτηκε η ψυχή
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	το δισταγμό. Ήταν λουπόν γραφτό του να χαθεί από το	χέρι	εκείνης που υπερέβη την Αφροδίτη σ' όνειρο κι απέθαντη
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	ποικίλης ύλης. Μια μέρα στον ομαδικό της τάφο βρήκες το	χέρι	ενός παιδιού , την άλλη το κεφάλι. Τη συναρμολογείς και
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	να φάει μαζί τους και να πιεί, καθώς αυτής το	χέρι	θ' αναμεριάζει την μπασιά, πλεγμένη από καννάβι, και θα
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	έσπασε το κοντάρι και δεν είναι αυτός που από το	χέρι	θα μου πάρει το μήλο. Τώρα πάει και δε
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	ΑΓΓΕΛΟΣ ΤΟΥ ΕΥΑΓΓΕΛΙΣΜΟΥ Η ξαφνιασμένη ρόκα της έπεσε απ' το	χέρι	καθόλου ανθρώπινο να βλέπεις άγγελο που να μιλά στη
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	πρέπουσα ενέργεια σε ό,τι αγγίζει ο λόγος του, το	χέρι	κι η ματιά του. Βάλε τώρα κοντά σ' αυτό
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	σταγόνα που εξ αυτής ο Κόσμος εγεννήθη. Του Φειδία το	χέρι	λάμπει. Των Ικτίνου, Καλλικράτη και Πολυγνώτου οι σύμμετρες δοκοί
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	ύπαρξης σε κήπο αυγής. Παιδίσκη κλέβει από του πρίγκυπα το	χέρι	μήλο το εκλεκτό. ΕΛΑΝΔΡΟΣ Πεθαίνοντας ο θάνατος ανάστησε για
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	αισθημάτων την ακρίβεια. Όμως η βάγια μαρτυρεί της Αφροδίτης το	χέρι –	μια σκία με το κερί. Αν αληθεύει τούτο, η
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	όχι, όμως τι μ' αυτό;) Να με θυμάσαι, κράτησε το	χέρι	μου σφιχτά μες στο δικό σου, αγκάλιασέ με. Θα '
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	μου βλέπω Αλή με μαχαίρι να με κόβει και το	χέρι	να μου τρώγει. Λένε πως κι αυτός με βλέπει
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	τίντα κλάμαν, και ποτάπη λύπη εγίνετον!» λαλεί του Μαχαιρά το	χέρι	πολυδάκρυο... Το καλέμι με τα κυματωμένα του ραγίζει σπλάχνα
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	σφαίρες τις κούφιε κι ανεπρόκοπες των Πανελλήνων. Η προδοσία το	χέρι	πώς στολίζει μ' ανάξια φύση και σκόρπια μάρμαρα! Ένας
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	ως στολίδια πλέον επιβιώνουν. Του εντοπίου τεχνίτη δε λαθεύει το	χέρι	σε γραμμή και χρώμα, κι όμως, ολιγογράμματος, κουτσαίνει σε
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	στο σπίτι μου και κείνη να μου λέει «Κάτω το	χέρι	σου!», η ζητιάνα, η στρίγκλα. Να θέλω να περάσω
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	ματιά σου, έστω, και το νου κρυμμένο πίσω από το	χέρι	σου, που ξέρει πότε να σφίξει τον αόρατο φακό
CH2_1977-1989_Meta-isvoliki.txt	αύτη η αναβαίνουσα λελευκανθισμένη», σφραγίδα στην καρδιά σου και το	χέρι	σου. «Υδωρ πολύ ου δυνήσεται σβέσαι την αγάπην· ότι
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	αγγίξω με το δείκτη τα τρυπήματα και βάλω και το	χέρι	στη σκισμή της λογισμένης του πλευράς; Σε λίγες μέρες,

CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	ήσυχα, ταπεινά και μαλακά, να παίρνετε απ' του παπά το	χέρι	τη βεβαίωση . Αν ο αέρας, που με τόση πνέει
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	λεπτομέρεια πλήρης. Μπορεί και να την έσωζα παίρνοντας απ' το	χέρι	την αργυρή ταυτότητα, κι ΑΜΜΟΧΩΣΤΟΣ να γράφει, και να '
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	της. Καθάρισαν όλα· η Λη-Ρων πρόβαλε το πόδι, το	χέρι	της, ύστερα γύρισε όλη ένα σώμα τέλειο και τον
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	τα δικά μου!» Και γύρισε γυρεύοντας τη λύτρωση από το	χέρι	τιμημένο των συντρόφων. Και κείνοι δεν του αρνήθηκαν τη
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	φεγγάρι, σαν όνειρο κατά παραγγελίαν· φεγγάρι που έδυε αναδεύοντας το	χέρι	του την ώρα που ο ήλιος βασιλεύοντας από στεριά
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	δοσμένο εδώ σε πρόχειρη μετάφραση), τον είδα που σήκωσε το	χέρι	του, αναγάλιασε η λαϊκή ψυχούλα του, τινάχτη στον αέρα.
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	τώρα φως γιομίζει το σκοτάδι τους; Ποια ευδοκία ετσάκισε το	χέρι	τους και το μακρύ ποδάρι τους; Ποιος στεναγμός; Και
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	αντίστροφα – στα μάτια του μεγάλη, στους ώμους πιο μικρή, στο	χέρι	του ακόμα πιο μικρή. Ήταν ανάμεσα σε κόσμο με
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	κι όχι πια για σας, εγώ που ήμουν άγγελος στο	χέρι	του διαβόλου και χόρταινα σιωπές κι αδέξια στόματα, να
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	η κουκουβάγια είναι χρυσή και το λουλούδι σαν αστραπή στο	χέρι	του λαμπάζει . NEW MOON, HYDE PARK, SKY BLUE Θάνατος
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	έβλεπε την έμορφη του σπλάχνου της εικόνα στον καθρέφτη – στο	χέρι	του το πόμολο κρατούσε της πόρτας που τους χώριζε –
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	και τα δυο» και κλείνει το τηλέφωνο. Όμως εκεί στο	χέρι	της απάνω φυτρώνει τερακότα του αγνοούμενου κι έτσι της
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	νά η Παρθένος, η θυγατέρα Του απ' την Άννα, στο	χέρι	της ζυγιάζει την όψη και σκία Του. Θα μπορούσαν
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	της, το φως της στο σταχτί βαμμένο κι είχε στο	χέρι	της τσαμπί . «Γιαγιά», της λέω, «ο Φιλοκτήτης έκλαιγε την
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	να στρεβλώσει τα δικαιώματα της ιστορίας. Και σου 'μεινε στο	χέρι	το δεξί μια τρομερή σημαία, όπως κουνά τ' αριστερό
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	ο ξένος απαιτεί από τη Γαλουσίτισσα να του δώσει στο	χέρι	το κλειδί του σπιτιού της, αυτή ορθώνεται στην ξώπορτα
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	την Αφροδίτη εκείνη έγινε χίλια κομμάτια και μου 'μεινε στο	χέρι	το χερούλι της. ΠΑΡΘΕΝΟΣ ΕΛΕΝΗ 'Ηρθα σ' αυτόν τον
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	τα φτωχόπαιδα, σάμπως με λίγη μόνο κουραμάνα κι ένα στο	χέρι	αδήριτο ντουφέκι , τρέξαν να δουν. Δεν πίστευαν τα μάτια!
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	κύμα, και κείνη ζαλισμένη, ντελικάτη, ούτε καθρέφτη να κρατά στο	χέρι	δεν είχε δύναμη, και μου 'λεγε «καλέ μου, βόηθα
CH5+_2022_I nihta ton kipun.txt	ανάγκη και η στιγμή. Χίλιοι φιλέλληνες με τα σπαθιά στο	χέρι	και την καρδιά του Βύρωνα στα μάτια εξαπορούσαν κι

CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	τους. ΠΑΙΔΙ ΜΕ ΜΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ Παιδί με μια φωτογραφία στο	χέρι	με μια φωτογραφία στα μάτια του βαθιά και κρατημένη
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	σε τρίστρατο χωσιά του κυρ-Θανάτου. Ήθελα πριν δώσω στο	χέρι	μου εντολή «Θανάτου εκτέλεση» να σιγουρέψω για την ενοχή
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	ουδέ κι η πανοπλία του Αχιλλέα που θα κρατά στο	χέρι	ο Νεοπτόλεμος σαν έρθει από τη Σκύρο 170 θ' αρκέσουν
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	χρόνια προ Χριστού. ΑΡΤΕΜΙΔΩΡΕ ΕΥΨΥΧΙ Μιαν αγκαλιά λουλούδια είχε στο	χέρι,	ονόματι Αρτεμίδωρος: προσήλθε με γύψινο ναστόχαρτο εις λινό τελείως
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	κράση έχει πιστεύω η πόλη μου. Να την κρατάω στο	χέρι,	πέρδικα αυτή κι εγώ το περιστέρι – τι σχέση έχουν
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	για μία γλώσσα τόσο ξένη και τι είναι αυτό στο	χέρι	που κρατείς και διατί το στόμα σου το στόλισες
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	το χέρι που έσπειρε τούτο τον κόσμο. Κύριε, πιστεύω στο	χέρι	σου, το πολύ ευτυχισμένο. Η ΤΙΤΙΚΑ ΧΩΡΙΣ ΟΝΟΜΑ Σήμερα
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	θρυμματίζεις τα μούτρα ηγεμόνων που έβαλαν το πουγκί τους στο	χέρι	σου. Θα μπορούσε την πράξη σου αυτή να την
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	αδίκως πάρει από θεούς κι από ανθρώπους. Τώρα είναι στο	χέρι	του τα κλέη και τους παιάνες ν' αραδιάσει σε
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	τσακίζεται. Κι ο κόσμος μου φαινόταν σαν λουλούδι απέραντο στο	χέρι	των αγγέλων κρατημένο και στην ποδιά και στην καρδιά
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	Αργυρή, μ' εσθήτα φωτονίων. Ο Ποσειδών, με το ζερβό στο	χέρι	ψάρι του, θροίζει, διεγείρεται η ψυχή του σ' υφάλμυρη
CH4_2012-2019_Deferi mithopiitiki.txt	γης». ΜΙΑ ΠΑΝΑΓΙΑ Κρατώντας τον κρίνο και τα σανδάλια στο	χέρι	όδευε στα καθέκαστα της Βηθελέμ. Σγουρές τριγύρω της φωνές
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	τ' αλόγου πρόβαλε απ' την πέτρα και του παιδιού ένα	χέρι	κι άντρα η κόμη. Ολόκληρη γυναίκα τους παράστεκε. 2. ΜΩΣΑΪΚΟ
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	φυλάξου!» Τίποτα εγώ, βιολί βιολάκι και την έπαθα. Κόβω ένα	χέρι	κι ένα πόδι κι ένα αυτί, δυό μάτια και
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	έργα σας! Να είχα τον τρόπο να σας πέρναγα ένα	χέρι.	Ποιος θα μ' ακούσει; αυτοί που κυβερνάνε; Κι όταν
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	μεμβράνη ζαχαρένια και ασημένια σκόνη του διαστήματος την περασμένη ένα	χέρι	δάκρυα; Πώς ν' ακουστεί το παραμιλητό μιας απaráμυλλης ευαισθησίας
CH1_1961-1973_Pro- isvoliki.txt	ζωής του... Εμπρός, παιδιά, με βαριά καρδιά να δώσουμε ένα	χέρι	στον ταύρο. Γλιτώστε από τον κίνδυνο τη χρυσαφιά του
CH2_1977-1989_Meta- isvoliki.txt	τα φώτα αισθάνεται των τρυφερών ματιών της, αγγίζει μ' ένα	χέρι	την καρδιά της. Ζει! Ναι ζει, αυτό είναι βεβαιότατο.
CH5+_2022_I nihta ton kipon.txt	παππούδες από τους Ελληνούς. Αυτοί, μεγάλοι κάποτε, σηκώναν μ' ένα	χέρι	τον κόσμο ούλο, κι από κάτω οι άνθρωποι να
CH3_1995-2006_Proti mithopiitiki.txt	τρελό της γειτονιάς κι έναν τυφλό, «βάλε και συ ένα	χέρι»,	όλοι μαζί μετακινούν το βράχο και γκρεμίζουν εκείνο τ'

Nikos Mathioudakis
Department of Greek Philology
University of Granada

**STYLOMETRIC ANALYSES IN LITERATURE:
THE CASE OF KYRIAKOS CHARALAMBIDES**

Summary

This paper deals with the stylistic approach to the poetry of Kyriakos Charalambides, through the use of new technologies, and in particular under the light of the theory of corpus linguistics. Therefore, the research is based on the processing of Charalambides' poems in different literary periods, revealing style differences – at a lexical, semantic and more generally pragmatic level. The aim is to investigate, on the one hand, the unknown elements of the textual data through the analysis of linguistic patterns and, on the other hand, to find on the interpretation of the poems on objective criteria, based on mathematical stylolinguistic and stylometric characteristics. Specifically, the object of the research is: (a) the lexical analysis of the poems, in order to highlight the most frequent nouns, (b) the comparative study between poetic phases and the whole of the poems, as well as (c) the commentary on the lexical collocations in the poetry of the Cypriot poet. The approach to modern Greek literature – through such stylolinguistic analyses as an innovative method of studying style and its parameters – has wider implications for the interpretation of poetry and forms a new field of analysis in which linguistics meets literary theory and criticism.

Keywords: Corpora, Stylometrics, Word frequency, Lexical collocations, Stylistics, Cypriot literature, Kyriakos Charalambides